

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

Vývoj integračních politik v Norsku před a po roce 2011

Bakalářská práce

Autor práce: Tereza Dorňáková

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Anna Simbartlová

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. 5. 2019

Tereza Dornáková

Bibliografický záznam

DORŇÁKOVÁ, Tereza. *Vývoj integračních politik v Norsku před a po roce 2011*. Praha, 2019. 63 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra evropských studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Anna Simbartlová

Rozsah práce: 79 924 znaků včetně mezer

Anotace

Zde předložená bakalářská práce se zaměřuje na vývoj integračních politik v Norsku v letech 2005 až 2017. Jako časový mezník je určen rok 2011, kdy Norskem otřásl dva teroristické útoky spáchané norským občanem Andersem Behringem Breivikem. Svůj čin namířil proti imigrantům v Norsku, a také proti multikulturalismu a politikům, kteří tento model podporovali. Cílem práce je proto zjistit, jak se v daném časovém období změnila integrační politika Norska a zda se po roce 2011 zpřísnily. Norské integrační politiky jsou často zkoumány v porovnání se situací v Dánsku a Švédsku, protože tyto tři země jsou si podobné svou historií a také systémem státu blahobytu. Tato práce však přináší výzkum týkající se samostatného případu Norska a jeho integračních politik.

Annotation

This thesis is focused on the development of the Norwegian integration policies from the year 2005 until 2017. The milestone of the researched period is the year 2011 when two terrorist attacks, committed by a Norwegian citizen Anders Behring Breivik, shocked Norwegian society. He pointed his act against the immigrant population living in Norway, and against multiculturalism and the politicians who supported this model. Therefore, the aim of this thesis is to find out which changes were made in the field of integration policies during the examined period. Furthermore, the aim is to tell whether the integration policies were tightened or not. The Norwegian integration policies are mainly compared to the situation in Denmark and Sweden, two other Scandinavian countries that share a similar history and inner development. However, the subject of this research is focused on Norway's integration policies to map its own development in this field.

Klíčová slova

Integrace, integrační politiky, Norsko, migrace, imigrace, přistěhovalci

Keywords

Integration, integration policies, Norway, migration, immigration, immigrants

Title/název práce

The Development of integration policies in Norway before and after 2011

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Anně Simbartlové za její odborné vedení a cenné připomínky při psaní této práce. Také bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářského semináře PhDr. Ondřeji Matějkovi, Ph.D. a kolegům z tohoto semináře za podněty a rady při psaní práce. Velké díky patří i mým nejbližším za jejich podporu a trpělivost.

Obsah

ÚVOD	3
1 VÝZKUMNÝ RÁMEC	5
1.1 ZASAZENÍ PRÁCE DO AKADEMICKÉHO KONTEXTU	5
1.2 METODOLOGICKÉ UKOTVENÍ PRÁCE	8
1.3 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ PRÁCE	11
1.3.1 <i>Migrace, imigrace, integrace</i>	11
1.3.2 <i>Integrační modely</i>	13
2 NORSKO A MIGRACE.....	15
2.1 VÝVOJ IMIGRACE DO NORSKA	15
2.1.1 <i>Multikulturní přístup Norska k přistěhovalcům</i>	18
2.2 TERORISTICKÉ ÚTOKY ANDERSE BEHRINGA BREIVIKA V ROCE 2011	18
2.3 POLITICKÁ SITUACE V LETECH 2005–2017	19
3 INTEGRAČNÍ POLITIKY V NORSKU	22
3.1 POVOLENÍ K TRVALÉMU POBYTU	22
3.2 ZÍSKÁNÍ NORSKÉHO OBČANSTVÍ	25
3.3 SJEDNOCOVÁNÍ RODIN	28
3.4 PŘÍSTUP KE VZDĚLÁNÍ	30
3.5 PŘÍSTUP NA PRACOVNÍ TRH.....	35
3.6 ANTIDISKRIMINACE	40
3.7 ÚČAST NA POLITICKÉM ŽIVOTĚ.....	42
ZÁVĚR.....	44
SUMMARY.....	46
POUŽITÁ LITERATURA	47
PRAMENY	47
LITERATURA.....	51
<i>Knihy</i>	51
<i>Akademické články</i>	52
<i>Zpravodajské online články</i>	53
<i>Ostatní zdroje</i>	54

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet imigrantů do Norska a emigrantů z Norska v letech 1961–1975	16
Tabulka 2: Počet naturalizovaných přistěhovalců v letech 2005-2010	27
Tabulka 3: Počet naturalizovaných přistěhovalců v letech 2011-2017	27
Tabulka 4: Počet imigrantů a v Norsku narozených osob rodičům, kteří se přistěhovali v letech 2010–2017 studujících na středních školách	33
Tabulka 5: Počet imigrantů a v Norsku narozených osob rodičům, kteří se přistěhovali, studujících na univerzitě/vysoké škole v letech 2009–2017	34
Tabulka 6: Počet zaměstnaných osob v Norsku v letech 2007–2017.....	38
Tabulka 7: Počet zaměstnaných imigrantů v Norsku dle oblasti původu.....	39

Úvod

Migrace probíhá neustále a motivace za odchodem ze země původu může být různá, ať se jedná o ekonomické, ekologické, politické či další důvody, lidé opouštějí své rodné země s cílem usadit se v jiném státě. Migrace pak přichází do širšího povědomí, pokud dojde k přesunu velkého počtu lidí, k takzvaným migračním vlnám, kterých proběhlo v soudobých dějinách Evropy několik.¹ Ne vždy nově příchozí plánují se v „novém státě“ usadit trvale, ale často se to stává. Pro takové státy je následně důležité se s přítomností nového obyvatelstva vyrovnat, začlenit je do života a do společnosti v dané zemi. Jako následek migrace si tak jednotlivé státy postupně začaly stanovovat konkrétní integrační politiky, jejichž cílem je nově příchozí integrovat do společnosti. Způsob integrace se do jisté míry odráží od zvyklostí dané země, historických zkušeností a jejich vztahu k migraci, a proto se náplň těchto politik napříč Evropou liší.

Zde představená práce se zaměřuje na vývoj integračních politik v Norsku, které bylo v minulosti vůči přistěhovalcům velmi otevřené a považovalo se za multikulturní stát. Zároveň bylo a stále je pro imigranty atraktivní zemí díky vysoké ekonomické úrovni, kvalitním životním podmínkám, sociální politice státu blahobytu a také díky míře bezpečnosti. Počátkem 21. století však s rostoucí potřebou patřičně začlenit nově příchozí do norské společnosti došlo k novelizaci několika významných zákonů, ve kterých se odrážejí i integrační politiky. Práce se zaměřuje zejména na časové období od roku 2005 do roku 2017, ve kterém je jako mezník stanoven rok 2011, kdy norskou společností otrásl dva teroristické útoky spáchané norským občanem Andersem Behring Breivikem. Ten je namířil právě proti deklarovanému multikulturalismu v norské společnosti a proti mládežnické organizaci *Strany práce*, jež byla v té době hlavní vládnoucí stranou. Práce si klade za cíl zodpovědět především dvě hlavní výzkumné otázky týkající se vývoje integračních politik – *Jaké integrační politiky představilo Norsko v letech 2005–2011 a následně v letech 2011–2017? a Jak se integrační politiky v Norsku po roce 2011 změnil v porovnání se situací před tímto rokem?* K čemuž je využívána zejména nově představená legislativa, ale i vládní programy cílené na přistěhovaleckou populaci, statistiky a zprávy

¹ Například vlna pracovních migrantů v poválečné době, která směřovala do západoevropských zemí, a následný přírůstek díky rodinné migraci, kdy docházelo ke sjednocování rodin, jež trvala až do 90. let. Později v 90. letech převažovala spíše uprchlická migrace ze zemí postižených válečnými konflikty například na Balkáně, Kavkaze či v severním Iráku, a narostl tak počet žadatelů o azyl. Poslední velký proud uprchlíků, který Evropa zaznamenala, vyvrcholil v roce 2015 a přicházel ze zemí Blízkého východu, převážně ze Sýrie, jež byly postiženy válkou.

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Hypotéza práce pak předpokládá, že norské integrační politiky se po roce 2011 zpřísnily v porovnání se situací před tímto rokem.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části – teoretickou a výzkumnou. První část je zaměřena na definování výzkumného rámce práce, představení metodologie, hypotézy, výzkumných kritérií a současné akademické debaty ke zkoumanému tématu. Součástí teoretické části je i kapitola věnovaná stručné historii vývoje migrace (emigrace i imigrace) v Norsku, jež je nutná pro pochopení přístupu země k tvorbě integračních politik. V této kapitole jsou také přiblíženy dva teroristické útoky z července 2011, následované vývojem politické scény v letech 2005 až 2017. Druhá, výzkumná část se již věnuje samotné analýze integračních politik. Zaměřuje se na komparaci integračních politik v letech 2005 až 2017, přičemž předělovým rokem je rok 2011. V závěru je pak potvrzena či vyvrácena hypotéza.

1 Výzkumný rámec

1.1 Zasazení práce do akademického kontextu

Výzkum integračních politik je vzhledem k neustále probíhající migraci po celém světě, ale i v evropském kontextu, zejména po velké migrační vlně, která vrcholila v roce 2015, stále aktuálním tématem. Své místo má nejenom v současných politických debatách, ale i na poli akademickém. Oblast integračních politik ve skandinávských zemích, kam spadá i Norsko, jsou svým vývojem specifické, zejména z důvodu systému státu blahobytu. I zde prošel způsob integrace přistěhovalců od začátku tohoto století výraznými změnami, čímž se zabývá řada akademiků. Většina výzkumů se však zaměřuje spíše na komparaci tří skandinávských zemí (Dánska, Norska a Švédska), protože jejich historie je velmi provázaná, vnitřní vývoj zemí má určité společné prvky, a odlišnosti lze pak snadno detekovat. Druhým společným rysem současné akademické debaty ohledně integračních politik ve Skandinávii je zaměření se na dva kontrastní státy v otázce integrace, kterými jsou Dánsko a Švédsko. Samostatných akademických počínů soustředících se na aktuální vývoj integračních politik v Norsku je pak méně. Většinou jsou zaměřeny na jednu konkrétní oblast integrace jako je začlenění přistěhovalců na pracovní trh či sjednocování rodin. Zde představená práce tak vstupuje do současné debaty jako jednopřípadová studie integračních politik v Norsku, která se na vývoj norských integračních politik dívá komplexněji. Lze pak sledovat, na které oblasti je v daném státě kladen větší důraz a které jsou naopak odsouvány na okraj debaty.

Ze současných výzkumů integračních politik ve Skandinávii nelze opomenout březnové číslo časopisu *Comparative Migration Studies* z roku 2017, které je celé zaměřeno na tuto oblast z hlediska teritoriálního i tematického. Je zde diskutován „občanský obrat“, jak autoři určité změny v integračních politikách nazývají, nepoužívají však termín přístup občanské integrace (tato práce jej představuje níže). Speciální číslo uvádí článek *The civic turn of immigrant integration policies in the Scandinavian welfare states*, ve kterém se autoři Karin Borevi, Kristian Kriegbaum Jensen a Per Mouritsen² věnují změnám v oblasti integračních politik ve třech skandinávských zemích, konkrétně v Dánsku, Norsku a Švédsku. Přiznávají, že důraz v integračních politikách západoevropských zemí se přesunul k individuální, občanské rovině. Přesto argumentují

² Karin Borevi působí na švédské Södertörn University, Kristian Kriegbaum Jensen a Per Mouritsen působí oba na Aarhuské univerzitě v Dánsku.

tím, že ve skandinávských zemích je integrace vnímána jako součást udržení státu blahobytu, čímž je specifická v porovnání s ostatními zeměmi.³ Na svůj úvodní článek navazují Borevi a Mouritsen spolu s autorkou Emily Cochran Bech, která působí na Aarhuské univerzitě v Dánsku, článkem *A „civic turn“ in Scandinavian family migration policies? Comparing Denmark, Norway and Sweden* zabývající se integračními politikami spojenými s rodinnou migrací. Autoři zmiňují, že migrační politiky Dánska, Norska a Švédska se v otázkách sjednocování rodin v 90. letech minulého století příliš nelišily. Začátkem nového století pozorují autoři velký odklon od předchozích společných prvků. Jako nejprísnejší politiky charakterizují ty dánské, naopak švédské jako nejvíce otevřené vůči sjednocování rodin přistěhovalců. Norsko svým přístupem zůstává mezi dvěma zmíněnými zeměmi.⁴ Další z komparačních článků tří skandinávských zemí *Scandinavian exceptionalism? Civic integration and labour market activation for newly arrived immigrants* od autorky Karen Nielsen Breidahl z dánské univerzity v Aalborgu se věnuje začleňování nově příchozích na pracovní trh v letech 1990–2015, přičemž autorka dochází k závěru, že ve všech třech zemích došlo k určitému zpřísnění podmínek. Opět však zmiňuje, že prostředí skandinávských zemí je vzhledem k systému státu blahobytu specifické způsobem integrace.⁵

Další z publikací, která se zabývá spíše integračními modely ve skandinávských zemích, je kniha *Debating Multiculturalism in the Nordic Welfare States* od editorů Petera Kivista a Östena Wahlbecka z roku 2013.⁶ V této knize jsou dvě kapitoly věnované samostatnému případu Norska. První z nich s názvem *Multiculturalism or Assimilation? The Norwegian Welfare State Approach* je od autorek Grete Brochmann z Univerzity v Oslu a Anne Britt Djuve ze společnosti Fafo institut pro pracovní a sociální výzkum v Norsku. Kapitola se věnuje integračnímu modelu v Norsku, konkrétně říkají, že „norský multikulturalismus“ byl spíše deklarován na politické úrovni a bylo na něj odkazováno skrze slovní spojení „multikulturní společnost“, přesto o Norsku nelze říct, že by se

³ Karin Borevi, Kristian Kriegbaum Jensen a Per Mouritsen, „The civic turn of immigrant integration policies in the Scandinavian welfare states“, *Comparative Migration Studies* 5, č. 9 (březen 2017): 1–14, <https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-017-0052-4>.

⁴ Emily Cochran Bech, Karin Borevi a Per Mouritsen, „A „civic turn“ in Scandinavian family migration policies? Comparing Denmark, Norway and Sweden“, *Comparative Migration Studies* 5, č. 7 (březen 2017), <https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-016-0046-7>.

⁵ Karen N. Breidahl, „Scandinavian exceptionalism? Civic integration and labour market activation for newly arrived immigrants“, *Comparative Migration Studies* 5, č. 9 (březen 2017): 1–19, <https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-016-0045-8>.

⁶ Peter Kivisto působí na Augustana College v USA a zároveň na finské Univerzitě v Turku; druhý editor Östen Wahlbeck působí na Helsinské univerzitě ve Finsku.

obrátilo k asimilačnímu modelu. Autorky tak dochází k názoru, že k určitým omezením došlo z důvodu udržení státu blahobytu.⁷ Druhá kapitola věnovaná Norsku je *Norwegian Multicultural Debates in a Scandinavian Comparative Perspectives* od autorky Yngve Lithman z norské Univerzity v Bergenu. Autorka se zaměřuje na názory většinové populace na přítomnost imigrantů ve společnosti, na stanoviska politických stran a na proměnlivost termínu *multikulturalismus* ve veřejném diskurzu.⁸

Samotnému Norsku a jeho přístupu k integraci se věnuje i autorka Anniken Hagelund, z norského Institutu pro sociální výzkum, ve svém článku *Problematizing Culture: Discourses on Integration in Norway* z roku 2002. Zaměřuje se zejména na vývoj integrace v Norsku od 70. let 20. století, kdy se požadavek integrace začal objevovat ve veřejných debatách. Autorka také zmiňuje, že termín *multikulturalismus* se objevoval v politickém diskurzu spíše ve smyslu „multikulturní společnost“ a jako způsob odmítnutí asimilace. Zabývá se také kontrastem mezi proklamováním rovnosti všech a možností přistěhovalců zachovat si vlastní kulturu, která je dle autorky spojena i s určitými fundamentálními hodnotami, které nejsou v souladu s rovností všech.⁹

V českém prostředí se migrací a integrací v širším kontextu zabývají autoři Andrea Baršová a Pavel Barša v publikaci *Přistěhovalectví a liberální stát: Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku* vydané v roce 2005. Charakterizují jednotlivé tradiční integrační modely na příkladech USA a evropských zemích s dlouhodobou imigrační zkušeností, zejména na příkladu Francie, Německa a Velké Británie. Věnují se také současné debatě o přístupu občanské integrace (termín je přiblížen níže).¹⁰ Případem Norska a migrace se v českém prostředí zabývala autorka Marcela Vostřáková ve své diplomové práci *Norská imigrační politika po roce 2011* z roku 2016, která je zaměřena na norské imigrační politiky. Tato práce je tematicky a teritoriálně nejbliže zde představené bakalářské práci, pracuje podobně s mezním rokem 2011 jako předělem v imigračních politikách. Tematicky se práce nepřekrývají, naopak se doplňují, Vostřáková se zabývala

⁷ Grete Brochmann a Anne Britt Djuve, „Multiculturalism or Assimilation? The Norwegian Welfare State Approach“, in *Debating Multiculturalism in the Nordic Welfare States*, ed. Peter Kivisto a Østen Wahlbeck (New York: Palgrave Macmillan, 2013), 219–245.

⁸ Yngve Lithman, „Norwegian Multicultural Debates in a Scandinavian Comparative Perspective“, in *Debating Multiculturalism in the Nordic Welfare States*, ed. Peter Kivisto a Østen Wahlbeck (New York: Palgrave Macmillan, 2013), 246–269.

⁹ Anniken Hagelund, „Problematizing Culture: Discourses on Integration in Norway“, *Journal of International Migration and Integration* 3, č. 3–4 (2002): 401–415, <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs12134-002-1022-7>.

¹⁰ Andrea Baršová a Pavel Barša, *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku* (Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005).

otázkou vstupu do země a její proměnou, tato práce se pak zaměřuje na vývoj integračních politik, které jsou namířené vůči již přichozím přistěhovalcům.¹¹ V českém prostředí není oblast integračních politik v Norsku pokryta, práce tak přispívá jak do tuzemské, tak mezinárodní akademické debaty a rozvíjí ji o výzkum zaměřený přímo na případ Norska a integrace v daném časovém období.

1.2 Metodologické ukotvení práce

Práce je jednopřípadovou studií zabývající se integračními politikami Norska v letech 2005 až 2017, se zaměřením na předělový rok 2011, kdy norskou společností otrásl dva teroristické útoky spáchané Norem Andersem Behringem Breivikem. Práce si klade za cíl zodpovědět následující výzkumné otázky: *Jaké integrační politiky představilo Norsko v letech 2005–2011 a následně v letech 2011–2017? a Jak se integrační politiky v Norsku po roce 2011 změnil v porovnání se situací před tímto rokem?* Hypotéza práce předpokládá, že norské integrační politiky se po roce 2011 zpřísnily v porovnání se situací před tímto rokem.

Cílem práce je pomocí kvalitativní analýzy a následné komparace zodpovědět stanovené výzkumné otázky a zjistit, k jakému posunu v Norsku v oblasti integračních politik došlo a vyvrátit či potvrdit hypotézu. Přičemž práce se soustředí na integrační politiky namířené na přistěhovalce, kteří do země přišli ze své vlastní vůle, tedy na dobrovolnou migraci. Předmětem proto již nejsou integrační podmínky pro přichozí, kteří se do země dostali skrze žádost o azyl. A to zejména z důvodu, že uprchlická migrace je velmi specifická oblast, jež by mohla být předmětem samostatné práce. Zároveň není cílem práce zjišťovat, do jaké míry teroristické útoky tvorbu politik ovlivnily, protože zdroje takové analýzy by musely zahrnovat rozhovory s členy norského parlamentu a dalšími odborníky, kteří takové politiky tvořili, a zjišťovat jejich motivaci, což by přesahovalo kapacitu bakalářské práce. Navíc na základě vývoje politické situace v Norsku lze říci, že částečný vliv měly útoky právě na změnu vládnoucích stran, jež nové integrační politiky následně tvořily. Ze stejného, kapacitního, důvodu není cílem práce hodnotit úspěšnost či neúspěšnost integračních politik v Norsku. Práce také není zaměřena na vývoj imigračních politik, zabývající se regulací vstupu do země, protože touto tematikou v podobném

¹¹ Marcela Vostřáková, „Norská imigrační politika po roce 2011“ (diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, 2016).

časovém období se již zabývala diplomová práce autorky Marcely Vostrákové, která je přiblížena v předchozí kapitole.

Z hlediska časového vymezení se práce soustředí nejprve na období druhé vlády¹² sociálnědemokratického premiéra Jense Stoltenberga v letech 2005 až 2013. Následně se zaměřuje na roky 2013 až 2017, kdy se do čela vlády dostala konzervativní politička Erna Solberg. Mezníkem ve zkoumání vývoje norských integračních politik stanoveným v této práci ovšem není rok 2013, kdy se výrazně změnila norská politická scéna, ale rok 2011. V červenci tohoto roku totiž Norskem otřásl již zmíněné útoky a motivace útočnicka pramenila mimo jiné z jeho nenávisti k přistěhovalcům a multikulturní společnosti.¹³ Jedná se o významnou událost v norské společnosti, proto je jako styčný bod ve zkoumání integračních politik Norska a jejich vývoji pod vládou Stoltenberga a Solberg zvolen právě rok 2011.

Práce je z hlediska teritoriálního vymezení zaměřena na Norsko, protože se jedná o zemi s dlouhodobou imigrační zkušeností. Přítomnost přistěhovalců tedy vyvolávala otázky spojené s jejich místem v norské společnosti a diskutoval se způsob jejich integrace. Norské integrační politiky jsou často zkoumány spolu s dalšími skandinávskými zeměmi (hlavně s Dánskem a Švédskem). Proto jsou norské integrační politiky jako samostatný předmět výzkumu spíše opomíjeny. Navíc ve stanoveném časovém období není tato oblast pokryta v české ani mezinárodní literatuře.

K porovnání integračních politik představených v letech 2005 až 2017 je nutné stanovit konkrétní výzkumná kritéria, která umožní komparaci rozdílů v integračních politikách. Výzkumná kritéria jsou stanovena na základě mezinárodního výzkumu MIPEX: a) povolení k trvalému pobytu, b) získání občanství, c) sjednocování rodin, d) přístup ke vzdělání, e) antidiskriminace, f) přístup na pracovní trh, g) účast na politickém životě. Stanovená výzkumná kritéria se pak odráží ve struktuře výzkumné části.

Hlavními prameny, které jsou používány k analýze této bakalářské práce jsou jednotlivé norské zákony představené v letech 2005 až 2017, které upravují integrační

¹² Práce se nezabývá první vládou Jense Stoltenberga, protože trvala pouze od 17. března 2000 do 19. března 2001. Stoltenberg se vlády ujal po rezignaci premiéra Kjella Magne Bondevika reprezentující Křesťanskou lidovou stranu, který odstoupil kvůli vyslovení nedůvěry ze strany parlamentu v otázce plynáren. Zdroj: „Kjell Magne Bondevik“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 24. 4. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/the-government/previous-governments/historiske-artikler/offices/prime-minister-since-1814/kjell-magne-bondevik/id463473/>.

¹³ David Blair, „I would have done it again': Anders Breivik claims his massacre was motivated by 'goodness not evil'“, *The Telegraph*, 17. dubna 2012,

podmínky přistěhovalců. Zmíněné zákony jsou ve všech případech dostupné v anglickém překladu, a přestože tyto verze nemají oficiální legislativní status, jsou pro potřeby práce dostačující a obsahují relevantní a potřebné informace.

Důležitým pramenem jsou také statistiky zveřejněné na stránkách *Norského statistického úřadu (Statistisk sentralbyrå)*, které zobrazují imigraci do Norska v číslech. Úřad také zveřejňuje analýzy a shrnující zprávy, které jsou v práci také využívány. Práce ve výzkumné části čerpá i ze závěrečných zpráv pokrývajících imigraci a integraci v Norsku vždy za dvouleté období, které vznikají pod hlavičkou *Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD)*. Dalším důležitým zdrojem je také webová stránka *Norského úřadu pro imigraci (Utlendingsdirektoratet)*, který se zabývá převážně otázkami vstupu do země, přesto je v jeho kompetenci i povolení k trvalému pobytu nebo získání občanství, jež jsou v práci definovány jako nástroje integrace.

Ze sekundárních zdrojů je pro práci důležitá platforma *Migrant Integration Policy Index (MIPEX)*, která se zaměřuje na výzkum integračních politik v celkem 38 zemích,¹⁴ do kterých je od druhého výzkumu v roce 2007 zahrnuto i Norsko. Od prvního zveřejněného výzkumu v roce 2004 byly následně vydány další tři a zatím poslední výzkum proběhl v letech 2013–2015. Výzkum zaštiťuje *Centrum pro mezinárodní otázky v Barceloně (CIDOB)* a *Skupina pro migrační politiky (MPG)*. Výstupem výzkumu je analýza integračních politik jednotlivých zemí, jejich dopad na přistěhovalce, míra prospěšnosti daných politik pro přistěhovalce. Zaměřuje se také na různé faktory, které účinnost politik mohou ovlivnit. V rámci výzkumu jsou integrační politiky rozděleny do 8 obecnějších kategorií: antidiskriminace, povolení k trvalému pobytu, přístup k zdravotní péči, přístup ke vzdělání, přístup na pracovní trh, sjednocování rodin, účast na politickém životě, získání občanství. Cílem je tak ovlivnit jak politickou, tak občanskou debatu v daných zemích, či poskytnout určitou zpětnou vazbu orgánům, jež mohou integrační politiky ovlivňovat. MIPEX byl pro práci vybrán, protože se jedná o nejrozšířenější index, který se věnuje integračním politikám, používaný jak v akademických, tak politických kruzích.¹⁵

<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/norway/9209977/I-would-have-done-it-again-Anders-Breivik-claims-his-massacre-was-motivated-by-goodness-not-evil.html>.

¹⁴ Konkrétně ve státech Evropské unie, v Austrálii, na Islandu, v Japonsku, v Jižní Koreji, v Kanadě, na Novém Zélandu, v Norsku, v Spojených státech amerických, ve Švýcarsku a v Turecku.

¹⁵ „What is MIPEX?“, oficiální webové stránky Migrant Integration Policy Index, staženo 5. 3. 2019, <http://www.mipex.eu/what-is-mipex>.

1.3 Vymezení základních pojmů práce

Pro účely zde představené práce je nezbytné vysvětlit základní pojmy, se kterými se v ní posléze pracuje. Nejprve jsou vysvětleny rozdíly mezi termíny *migrace*, *imigrace* a *integrace*, a to z pohledu, jak jsou vnímány v mezinárodním měřítku i v kontextu EU. V druhé podkapitole jsou nastíněny jednotlivé integrační modely, jež jsou v praxi naplňovány skrze zkoumané integrační politiky.

1.3.1 Migrace, imigrace, integrace

Termín *migrace* lze vykládat různě a neexistuje jedna konkrétní definice, která by byla mezinárodně uznávaná. Podle *Mezinárodní organizace pro migraci (International Organization for Migration, IOM)*¹⁶ se jedná o „pohyb osob nebo skupiny přes mezinárodní hranice či v rámci státu“, přičemž zde není definována délka, příčiny či složení migrace.¹⁷ Specifičtěji definuje migraci *Evropská migrační síť (European Migration Network, EMN)*,¹⁸ konkrétně jako minimálně roční pobyt jedince v jiném státu EU, než ve kterém má „obvyklé bydliště“, nebo stejně dlouhý pobyt příchozího ze třetí země do členského státu EU. Druhá část definice pokládá za migraci alespoň jednoroční pobyt občana členského státu EU mimo jeho zemi „obvyklého bydliště“. Definice EMN tak popisuje jak imigraci, tak emigraci.¹⁹

Migraci lze dále rozdělit na dva typy podle její příčiny, a to na dobrovolnou, například za účelem zisku lepšího pracovního místa, vyššího platového ohodnocení nebo z jiných osobních důvodů. Úprava podmínek dobrovolné migrace je na rozhodnutí každého státu a na jeho implementované legislativě. Druhým typem migrace se rozumí migrace nucená neboli uprchlictví, kdy jsou migrující nuceni odejít ze země svého původu kvůli

¹⁶ Mezinárodní organizace pro migraci funguje od roku 1951 jako mezivládní organizace s cílem pomáhat při řízení migrace, podporovat mezinárodní spolupráci v této otázce a hledat řešení problémů spojených s migrací. V současné době má IOM 173 členských států a dalších 8 má pozorovatelský status. V roce 2016 se IOM stala přidruženou organizací OSN. Zdroj: „About IOM“, oficiální webová stránka Mezinárodní organizace pro migraci, staženo 9. 5. 2019, <https://www.iom.int/about-iom>.

¹⁷ Richard Perruchoud a Jillyanne Redpath-Cross, eds. „Glossary on Migration“, *International Organization for Migration* (2011): 62–63, https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf.

¹⁸ Evropskou migrační síť tvoří jednotlivé organizace, jež se zabývají migrací v členských zemích EU. Součástí jsou i migrační organizace v Norsku, proto jsou definice EMN relevantní pro tuto práci. Mimo analyzování vývoje azylových a migračních politik v jednotlivých zemích publikuje EMN slovník pojmů spojených s migrací. Zdroj: „Co dělá EMN?“, oficiální webové stránky Evropské migrační sítě, staženo 26. 4. 2019, <http://www.emncz.eu/co-dela-emn/>.

¹⁹ „Asylum and Migration: Glossary 6.0“, oficiální webové stránky Evropské migrační sítě, staženo 24. 4. 2019, <http://www.emncz.eu/emn-glossary-en-version.pdf>.

vnějším podmínkám. Status uprchlíků upravuje Ženevská konvence z roku 1951 neboli Úmluva o právním postavení uprchlíků.²⁰

Podle Baršy a Baršové se politiky, které upravují podmínky pohybu lidí přes mezinárodní hranice, nazývají *migrační politiky*. Ty mohou být zakotveny v legislativách jednotlivých států nebo mohou být prosazovány například skrze grantové programy, díky kterým získávají příslušné projekty veřejné finanční prostředky. Mezi nástroje migračních politik patří „vydávání víz a pasů, ostraha a regulace překračování hranice nebo podmínky udělování ochrany cizincům prostřednictvím azylu“.²¹ Součástí migračních politik jsou následně jak imigrační, tak integrační politiky. Pro účely této práce je nezbytné odlišit oba dílčí soubory migračních politik. *Imigrační politiky* regulují vstup imigrantů do hostitelských zemí, stanovují tedy podmínky dlouhodobého nebo trvalého pobytu. *Integrační politiky* navazují jako samostatný soubor politik na politiky imigrační, protože jejich cílem je napomoci začlenit přistěhovalce v zemi již pobývajících do společnosti hostujícího státu, zejména pomoci jim adaptovat se na odlišnou kulturu a zvyklosti. Jedinec by díky integračním politikám měl získat přehled v různých institucionálních a sociálních specifikách dané země.²²

Na tomto místě je třeba přiblížit i význam samotného slova *integrace*. EMN ji definuje v rámci prostoru EU jako „dynamický, oboustranný proces vzájemného přizpůsobení mezi všemi imigranty a rezidenty členských států EU“.²³ IOM nabízí opět obecnější definici integrace jako proces v rámci, kterého jde především o přijetí migrantů do společnosti. Stejně jako EMN ale zdůrazňuje, že ve většině případů se má jednat o oboustrannou snahu začlenit příchozí. IOM ve své definici dále uvádí, že se nutně nemusí jednat jen o integraci trvale usídlených. Důležitý je přístup přistěhovalců na pracovní trh, k různým službám a respekt k obecným hodnotám, které „zavazují obě strany ke společnému účelu“.²⁴ Od způsobu integrace se posléze odráží integrační modely, které jsou přiblíženy v následující podkapitole.

²⁰ Kateřina Janků, „Moderní migrace. Stěhování se zvláštním významem“, *Sociální studia* 3, č. 1 (2006): 1–15, https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5518/4616.

²¹ Baršová a Barša, *Přistěhovalectví a liberální stát*, 7–9.

²² *Ibid.*, 9–11.

²³ „Asylum and Migration: Glossary 6.0“, oficiální webové stránky Evropské migrační sítě, staženo 24. 4. 2019, <http://www.emncz.eu/emn-glossary-en-version.pdf>.

²⁴ Perruchoud a Redpath-Cross, eds. „Glossary on Migration“, 51.

1.3.2 Integrační modely

Podle Baršy a Baršové²⁵ se v západoevropském prostředí historicky vyvinuly tři hlavní modely integrace vyplývající z podoby integračních politik. Jedná se o *etnicko-exklusivistický model*, kdy stát neusiluje o integraci přistěhovalců do společnosti, protože jejich působení v hostitelské zemi považuje za dočasné. Jako příklad autoři uvádějí západní Německo a jeho přístup k tzv. gastarbeiterům, kdy udržování jejich původních zvyklostí bylo vnímáno jako jedna z podmínek jejich návratu do zemí původu. Druhým příkladem je *asimilační model*, jehož cílem je, aby se imigrant plně ztotožnil s kulturními a společenskými zvyklostmi hostitelské země a vzdal se tak své původní identity. V tomto případě je příkladem Francie, u které autoři argumentují historickým vývojem země, kde je francouzská identita vnímána spíše skrze „universální hodnoty“ občanského národa.²⁶

Třetím hlavním modelem integrace je *multikulturalismus* a vzhledem k tomu, že Breivik namířil své útoky především proti „rozpínajícímu se multikulturalismu“ v Norsku, je důležité tento pojem podrobněji přiblížit. Multikulturalismus je integrační model, kdy „stát ctí individuální práva a svobody přistěhovalců (včetně svobody vyznání), musí jim zaručit ochranu jejich kulturních praktik“²⁷; výjimkou jsou takové praktiky, které nelze považovat za liberální, např. ženská obřízka nebo nucená manželství. Model multikulturalismu by měl zajistit zejména předcházení diskriminace imigrantů a ochránit jejich kulturní zvyklosti.²⁸ Jako typicky multikulturální státy uvádějí Barša a Baršová Kanadu a Austrálii, kde multikulturalismus vnímají jako určitou „sjednocující národní ideologii“, která těmto dvěma zemím pomohla s vypořádáním se s přítomností původních obyvatel. V evropském prostředí označují za multikulturální státy zejména Velkou Británii, Nizozemsko a Švédsko, kde bylo na integraci nahlíženo jako na záležitost jednotlivých skupin přistěhovalců, ne jako na integrační proces samotného jedince mimo tuto skupinu.²⁹

Od přelomu století se v akademických kruzích hovoří o přechodu od výše zmíněných tradičních integračních modelů k přístupu tzv. *občanské integrace*. Podle Keitha Bantinga a Willa Kymlicky tento přístup vyžaduje aktivní integraci imigrantů do ekonomických, sociálních a politických struktur dané země. Součástí přístupu občanské

²⁵ Integrační modely, které ve své knize představují Barša a Baršová, vycházejí z analýz několika autorů.

²⁶ Baršová a Barša, *Přistěhovalectví a liberální stát*, 35–37.

²⁷ *Ibid.*, 39.

²⁸ *Ibid.*, 37–41.

integrace je i přijmutí liberálních demokratických hodnot, důraz na znalost jazyka, historie, zákonů a institucí hostitelské země.³⁰ Tohoto posunu si všímají i Barša a Baršová, kteří jej zdůrazňují na příkladu Velké Británie a Nizozemska, kde jsou politiky občanské integrace vnímány jako reakce na problematické začlenění ideologicko-náboženských skupin, jež se staví negativně k „základním principům liberální společnosti“. Proto je kladen důraz na integraci jedince, který by měl respektovat liberální hodnoty, než na určitou skupinu, jak integraci vnímá multikulturální model.³¹ Občanské integraci ve skandinávském prostředí se pak věnují autoři Karin Borevi, Kristian Kriegbaum a Per Mouritsen ve speciálním čísle *Comparative Migration Studies* z března 2017, které bylo představeno již výše.³²

²⁹ Andrea Baršová a Pavel Barša, „Od multikulturalismu k občanské integraci. Změny v západoevropských politikách integrace přistěhovalců“, *Sociální studia* 2, č. 1 (2005): 49–66, https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5493/4591.

³⁰ Keith Banting a Will Kymlicka, „Is there really a retreat from multiculturalism policies? New evidence from the multiculturalism policy index“, *Comparative European Politics* 11, č. 5 (2013): 577–598, <https://link.springer.com/article/10.1057/cep.2013.12>.

³¹ Baršová a Barša, „Od multikulturalismu k občanské integraci“, 49–66.

³² Borevi, Kriegbaum Jensen a Mouritsen, „The civic turn of immigrant integration policies“, 1–14.

2 Norsko a migrace

Následující kapitola přibližuje nejprve vývoj imigrace do Norska a vztah země k imigrantům ve druhé polovině 20. století, kdy se o Norsku začalo mluvit jako o multikulturním státě. Další podkapitola se věnuje již nedávným událostem – teroristickým útokům Anderse B. Breivika v roce 2011, zejména motivaci pachatele, stručně průběhu útoků a následkům. Závěrečná podkapitola pak přibližuje politický vývoj v letech 2005–2017, který je důležitý pro získání širšího pohledu na situaci v Norsku ve sledovaném období.

2.1 Vývoj imigrace do Norska

Norsko se stalo nezávislou zemí v roce 1905 a v době svého vzniku patřilo stejně jako většina evropských států mezi emigrační země, kdy počet emigrujících přesahoval počet nově příchozích.³³ Nejvíce občanů Norska emigrovalo do Spojených států amerických, toto „masové stěhování“ trvalo až do 20. let 20. století. První útlum nastal v roce 1921 a později v roce 1924, kdy byly v USA schváleny zákony omezující migraci (především z Evropy).³⁴ V následujících čtyřiceti letech nebyl v Norsku rozdíl mezi emigrujícími a imigrujícími příliš značný. Od 60. let 20. století však začal převyšovat počet přistěhovalců a Norsko se stalo imigrační zemí.³⁵ Přestože nejvíce imigrantů pocházelo stále z Evropy, počet mimoevropských příchozích, zejména z Afriky a Asie, začal rapidně stoupat. V první polovině 70. let 20. století se počet afrických imigrantů zvýšil na dvojnásobek. Větší nárůst zaznamenalo Norsko z asijských zemí, odkud přibylo více než trojnásobek obyvatel (viz tabulka 1).³⁶ Jednalo se především o ekonomické migranty, což odráželo tehdejší migrační situaci v zemích západní Evropy, které kvůli rychlému ekonomickému růstu otevřely pracovní trh zahraničním dělníkům, aby se zaplnila pracovní místa v nekvalifikovaných profesích.³⁷

³³ Ådne Cappelen a Terje Skjerven, „Immigration to Norway 1969–2010: Effects of policies and EEA membership“, *Discussion Papers*, č. 687 (2012), 1–40, <https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/DP/dp687.pdf>.

³⁴ George B. Tindall a David E. Shi, *Dějiny Spojených států amerických* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000), 523–524.

³⁵ „Historical statistics“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 4. 2. 2019, <https://www.ssb.no/a/english/histstat/kap03.html>.

³⁶ „Immigration to and emigration from Norway 1958–1975“, Central Bureau of Statistics of Norway (Oslo, 1977), staženo 4. 2. 2019, https://www.ssb.no/a/histstat/sagml/sagml_33.pdf.

³⁷ Zdeněk Uherek, Šárka Ošřádalová, Věra Honusková a Vladislav Günter, *Migrace: Historie a současnost* (Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016): 25–26.

Tabulka 1: Počet imigrantů do Norska a emigrantů z Norska v letech 1961–1975³⁸

Kontinent	Počet imigrantů do Norska			Počet emigrantů z Norska		
	1961– 1965	1966– 1970	1971– 1975	1961– 1965	1966– 1970	1971– 1975
Celkem	12 148	15 243	18 798	12 559	14 506	14 010
Evropa	8 364	10 426	11 450	9 191	9 993	9 768
Severní a Jižní Amerika	3 089	3 446	3 951	2 675	2 889	2 365
Afrika	301	544	1 124	280	617	826
Asie	264	579	1 924	229	383	727
Oceánie	108	187	268	129	300	245
Původ neznámý/cílová země neznámá	22	61	81	55	324	79

K drobnému útlumu počtu imigrujících došlo ke konci následující dekády, kdy se Evropa potýkala s ekonomickým propadem.³⁹ Norsko navíc v roce 1975 omezilo ekonomickou migraci regulacemi, které byly přidány k imigračnímu zákonu z roku 1957. Došlo tak k zpřísnění podmínek zisku pracovního povolení.⁴⁰ Počet příchozích v letech 1976 až 1980 se však i přes restriktce téměř nesnížil (z 18 766 na 18 758). V následujících pěti letech počet naopak rostl, celková hodnota se rovnala 20 355.⁴¹ Po snaze omezit ekonomickou migraci totiž přicházeli do země další přistěhovalci zejména díky programu sjednocování rodin nebo na základě žádosti o azyl. Uprchlíci přicházeli z oblastí postižených válečnými konflikty jako např. Vietnam, Somálsko, Afghánistán a Irák.⁴² V 90. letech 20. století přišlo do Norska nejvíce imigrantů ze zemí bývalé Jugoslávie,

³⁸ „Immigration to and emigration from Norway 1958–1975“, Central Bureau of Statistics of Norway (Oslo, 1977), staženo 4. 2. 2019, https://www.ssb.no/a/histstat/sagml/sagml_33.pdf.

³⁹ Příčinou ekonomického propadu byly dva ropné šoky v letech 1973 a 1979. Zdroj: Zdeněk Uherek, Šárka Ošťádalová, Věra Honusková a Vladislav Günter, *Migrace: Historie a současnost* (Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016): 25–26.

⁴⁰ Cappelen a Skjerpen, „Immigration to Norway 1969–2010“, 1–40.

⁴¹ „Immigration and emigration“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 4. 2. 2019, <https://www.ssb.no/a/histstat/tabeller/3-30-en.html>; Počet imigrantů v letech 1971–1975 se v později zveřejněných statistikách liší. Od roku 1977 byl dokument, ze kterého bylo čerpáno v tabulce 1, přezkoumán a některé hodnoty se liší.

zejména z Bosny a Hercegoviny, Srbska a Černé Hory.⁴³ V roce 1999 pak žádali o azyl především uprchlíci postižení konfliktem v Kosovu.⁴⁴

V roce 1999 se Norsko stalo přidruženým členem tzv. schengenského prostoru, přestože není součástí Evropské unie. Sdílí tak spolu s dalšími členskými státy společný prostor, ve kterém platí zejména volný pohyb osob v rámci vnitřních hranic signatářů, upraveny jsou také podmínky pro udělování krátkodobých i dlouhodobých víz, pro získání povolení k pobytu nebo „podmínky upravující pohyb cizinců“.⁴⁵ Hranice Norska se tak otevřely signatářům Schengenských dohod, nárůst přistěhovalců zaznamenalo zejména po tzv. východním rozšíření EU o 10 států v roce 2004⁴⁶ a jejich následné začlenění do společného prostoru.⁴⁷

Statistiky *Norského statistického úřadu* ukazují, že k 1. lednu 2010 bylo v Norsku 460 000 imigrantů, dalších 93 000 v Norsku narozených osob, jejichž rodiče se přistěhovali, což dohromady činí 11 % obyvatel Norska.⁴⁸ V porovnání s posledními zveřejněnými statistikami z 5. března 2019 podíl přistěhovalecké populace v Norsku roste. V současné době je 17,7 % obyvatel Norska imigrantů nebo v Norsku narozených osob, jejichž rodiče se přistěhovali, což činí celkem 944 402 osob. Z toho 7 % imigrantů, celkem 375 188 osob, pochází z členských zemí EU nebo z Evropského hospodářského prostoru. Druhou nejpočetnější skupinu imigrantů tvoří přistěhovalci z Asie (včetně Turecka) – celkem 5,9 % obyvatel Norska, což činí 316 485 osob. Jako třetí největší skupina imigrantů jsou uváděni příchozí z Afriky, jež čítají 2,5 % obyvatel, celkem 131 700 osob.⁴⁹

⁴² Mette Andersson, „The debate about multicultural Norway before and after 22 July 2011“, *Identities: Global Studies in Culture and Power* 19, č. 4 (2012): 418–427, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1070289X.2012.684442>.

⁴³ „Immigration and emigration, by country“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 4. 2. 2019, <https://www.ssb.no/a/histstat/tabeller/3-31-en.html>.

⁴⁴ Cappelen a Skjerpen, „Immigration to Norway 1969–2010“, 1–40.

⁴⁵ Schengenské dohody upravují také „přepřevu a pohyb zboží, ochranu osobních údajů“, Norsko se díky nim podílí na společném Schengenském informačním systému. Pro práci bylo nezbytné zmínit převážně podmínky upravující volný pohyb osob, více viz *Schengenské dohody* (Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v edičním oddělení Ústavu mezinárodních vztahů, 2001).

⁴⁶ Nejvíce přistěhovalců z nových zemí EU pocházelo z Polska, celkem 1 324.

⁴⁷ Andersson, „The debate about multicultural Norway before and after 22 July 2011“, 418–427.

⁴⁸ Kristin Henriksen, Lars Østby a Dag Ellingsen eds., „Immigration and immigrants 2010“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), květen 2011, https://www.ssb.no/a/english/publikasjoner/pdf/sa122/sa122_en.pdf.

⁴⁹ „Immigrants and Norwegian-born to immigrant parents“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 10. 1. 2019, <https://www.ssb.no/en/befolkning/statistikker/innvbef>.

2.1.1 Multikulturní přístup Norska k přistěhovalcům

S navyšováním počtu imigrantů na přelomu 60. a 70. let se v Norsku objevila potřeba řešit jejich podmínky v zemi. V polovině 70. let byla míra integrace ponechána spíše na rozhodnutí imigrantů, přesněji „mohli se rozhodnout, jaký vztah zaujmou k norské společnosti“. Později v 80. letech se v politických kruzích začalo mluvit o „multikulturním Norsku“, potřebě začlenit nově příchozí, jak tuto změnu popisuje ve své práci autorka Anniken Hagelund. Integrace dle ní byla vnímána jako prostředek k multikulturní, různorodé společnosti, na čemž se shodovaly všechny politické strany s výjimkou proti-imigrační *Pokrokové strany*. Možnost asimilačního modelu byla navíc v roce 1980 rozhodnutím parlamentu vyloučena.⁵⁰

Ke konci 80. let byla představa integrace blíže specifikována, důraz byl kladen na respektování a zachování vlastní kultury přistěhovalců, vypuštěna byla úplná svoboda rozhodnout se o své roli ve společnosti, což mělo předcházet vyčlenění přistěhovalců z norské společnosti. V 90. letech byly zdůrazňovány rovné příležitosti pro všechny bez ohledu na jejich původ, což mělo dle Hagelund zvýšit podíl přistěhovalců na udržování státu blahobytu. Tento vývoj ve vztahu k integraci v Norsku dobře ukazuje výrok sociálnědemokratického politika Jense Stoltenberga z roku 1999: „Nejde o to, jestli bychom měli být multikulturní, ale o tom, jak bychom takoví měli být“.⁵¹ Lze tedy říci, že multikulturalismus byl deklarován především na politické úrovni ve smyslu „multikulturní společnosti“.

2.2 Teroristické útoky Anderse Behringa Breivika v roce 2011

V pátek 22. července 2011 došlo v Norsku ke dvěma teroristickým útokům, při nichž zemřelo 77 lidí. Norský útočník Anders B. Breivik nejprve odpálil bombu v Oslu před sídlem tehdejšího norského předsedy vlády Jense Stoltenberga ze sociálně-demokratické *Strany práce (Arbeiderpartiet)*.⁵² Později se Breivik převlečený za policistu přesunul na 40 kilometrů vzdálený ostrov Utøya, kde právě probíhal letní tábor mládežnické organizace

⁵⁰ Hagelund, „Problematizing Culture“, 401–415.

⁵¹ Ibid.

⁵² Laurie McIntosh, „Before and after: terror, extremism and the not-so-new Norway“, *African and Black Diaspora: An International Journal* 7, č. 1 (2014): 70–80, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17528631.2013.858921>.

Strany práce. Za hodinu postřílel 69 lidí, především mladistvých.⁵³ Breivik byl za dva teroristické útoky odsouzen k nejvyššímu povolenému trestu v Norsku, což je 21 let ve vězení.⁵⁴

Červencovým útokům předcházela podrobná příprava, zejména sepsání dokumentu *2083: Evropská deklarace nezávislosti (2083: A European Declaration of Independance)*, který rozeslal na více než tisíc e-mailových adres. Varuje v něm před „nebezpečím islámu, jeho rozšířením na úkor západokřesťanské kultury“, kterou dle něj ovládá marxismus. Svůj teroristický čin naplánoval jako „marketingovou akci“ pro jeho dokument.⁵⁵ Breivik se na svém facebookovém profilu popsal jako „křesťan a konzervativec“. Do roku 2007 byl členem krajně pravicové *Pokrokové strany* a její mládežnické organizace. Zároveň byl členem i švédského internetového neonacistického fóra *Nordisk*.⁵⁶ Později se ukázalo, že jako cíl svých útoků si záměrně vybral vládnoucí *Stranu práce* a její mládežnickou organizaci, pokoušel se tak „změnit jejich názor na imigrační politiku“. U soudu prohlásil, že oběti jeho střelby „nebyly nevinné, protože to byli mladí lidé, kteří aktivně pracovali na udržování multikulturalismu“.⁵⁷

2.3 Politická situace v letech 2005–2017

V rámci práce je na místě pozorovat i politický vývoj země, protože parlament (*Storting*) a vláda přímo ovlivňují integrační politiky skrze přijímanou legislativu.⁵⁸ V Norsku fungují tradičně již od 19. století dvě nejsilnější politické strany – pravicová, konzervativní (*høyre*) a levicová, liberální (*venstre*).⁵⁹ Od roku 2005 byl v čele vlády sociálně-demokratický politik Jens Stoltenberg z norské *Strany práce*, který utvořil tzv. červeno-zelenou koalici se

⁵³ Barry Richards, „What Drove Anders Breivik?“, *Contexts* 13, č. 4 (2014): 42–47,

<http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1536504214558216#articleCitationDownloadContainer>.

⁵⁴ V roce 2017 si z blíže nespecifikovaných důvodů změnil jméno na Fjotolf Hansen. V bakalářské práci je ovšem i nadále užíváno jeho původní jméno, protože se tak jmenoval v době útoků, a navíc je používáno i v odborné literatuře. Zdroj: ČTK, „Masový vrah Breivik si změnil jméno na Fjotolf Hansen. Důvody tají“, *iDNES.cz*, 9. června 2017, https://zpravy.idnes.cz/anders-breivik-jmeno-fjotolf-norsko-vrah-atentat-fbt-zahranicni.aspx?c=A170609_212303_zahranicni_pmk.

⁵⁵ Richards, „What Drove Anders Breivik?“, 42–47.

⁵⁶ „Profile: Anders Behring Breivik“, *BBC*, 12. dubna 2012, <http://www.bbc.com/news/world-europe-14259989>.

⁵⁷ David Blair, „'I would have done it again': Anders Breivik claims his massacre was motivated by 'goodness not evil'“, *The Telegraph*, 17. dubna 2012, <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/norway/9209977/I-would-have-done-it-again-Anders-Breivik-claims-his-massacre-was-motivated-by-goodness-not-evil.html>.

⁵⁸ Jednokomorový parlament se skládá ze 169 členů volených na 4 roky a má zákonodárnou moc. Vláda v čele s premiérem je parlamentu přímo odpovědná a její složení se odvíjí od výsledků politických stran po volbách.

⁵⁹ Miloš Brunclík, Vlastimil Havlík a Aneta Pinková, *Skandinávie: Proměny politiky v severských zemích* (Praha: Wolters Kluwer a CEVRO Institut, 2011): 51–52, 70, 106.

*Stranou socialistické levice (Sosialistisk Venstreparti) a Stranou středu (Senterpartiet).*⁶⁰ V parlamentních volbách v roce 2005 byla *Strana práce* nejsilnější stranou s 61 získanými křesly, a spolu s koaličními stranami získaly většinu v podobě 87 mandátů. Druhá nejsilnější strana byla opoziční *Pokroková strana (Fremskrittspartiet)* s 38 křesly.⁶¹ *Strana práce* má v Norsku dlouhou tradici, byla založena již v roce 1887 a od roku 1927 je největší politickou stranou v Norsku. Jejím cílem je podílet se na fungujícím státu blahobytu, udržovat nízkou nezaměstnanost a zmenšovat rozdíly mezi chudými a bohatými. Integraci imigrantů do norské společnosti považuje *Strana práce* za důležitou součást jejich politiky, důraz klade zejména na začleňování imigrantů na pracovní trh a na znalost jazyka.⁶²

V parlamentních volbách v roce 2009 získala červeno-zelená trojkoalice celkem 86 křesel a udržela se ve vládě až do roku 2013. Druhou nejsilnější stranou zůstala *Pokroková strana* s protiislámskou rétorikou, která o tři křesla posílila (41 křesel).⁶³ Na stoupající protiislámské projevy *Pokrokové strany* upozornila i *Evropská komise proti rasismu a intoleranci* v dubnu 2009. Předsedkyně strany Siv Jensen prohlásila, že její strana by neprosazovala „žádné speciální požadavky jakékoli skupiny v norské společnosti“.⁶⁴ Historie *Pokrokové strany* sahá do roku 1977, kdy se zformovala z jiné politické strany, jejíž cílem bylo snížit daně a veřejné výdaje. Nově do své agendy přidala i restriktivní přístup vůči imigrantům, což dlouhodobě snižovalo její koaliční potenciál.⁶⁵

V prvních parlamentních volbách po teroristických útocích v roce 2013 se dostala do popředí druhá z nejstarších politických stran – *Konzervativní strana (Høyre)*, založená v 80. letech 19. století. Jejím cílem je posílení soukromníků v rámci státu blahobytu. Dle jejich programového prohlášení vidí „různorodost jako výhodu“ a diverzitu společnosti jako součást současného Norska. Od konce druhé světové války byla však častěji opoziční než vládnoucí stranou,⁶⁶ v posledních dvou parlamentních volbách před útoky byla třetí

⁶⁰ Jens Stoltenberg, „The Stoltenberg II Government’s inaugural address to the Storting“, oficiální webové stránky vlády Norského království, 19. října 2005, <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/the-stoltenberg-ii-governments-inaugural/id420704/>.

⁶¹ „Election for Norwegian Parliament 2005“, oficiální webové stránky Election Guide, staženo 10. 1. 2019, <http://www.electionguide.org/elections/id/1424/>.

⁶² „Norwegian Labour Party Manifesto 2017–2021“, oficiální webové stránky Strany práce (*Arbeiderpartiet*), staženo 10. 1. 2019, <https://www.arbeiderpartiet.no/om/information-in-english/>.

⁶³ „Norway’s government is re-elected“, *BBC*, 15. září 2009, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8253849.stm>

⁶⁴ Thomas Buch-Andersen, „Islam a political target in Norway“, *BBC*, 20. dubna 2009, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8008364.stm>.

⁶⁵ Brunclík, Havlík a Pinková, *Skandinávie*, 188–189.

⁶⁶ „Programme of Principle“, oficiální webové stránky Konzervativní strany (*Høyre*), staženo 10. 1. 2019, <https://hoyre.no/om-hoyre/partiet/information-in-english/programme-of-principle/>.

nejsilnější stranou s 23 křesli a později s 30 mandáty. V roce 2013 zaznamenala růst preferencí a se 48 křesli se stala druhou nejsilnější stranou,⁶⁷ což předsedkyni *Konzervativní strany* Erně Solberg umožnilo zformovat menšinovou vládu s *Pokrokovou stranou* (29 křesel), která jako jediná strana byla ochotná utvořit se Solberg koalici.⁶⁸ Nárůst preferencí *Konzervativní strany* a propad *Pokrokové strany*, stejně jako vyšší volební účast (z 76,4 % vzrostla na 78,2 %) připisují autoři Elin Haugsgjerd Allern a Rune Karlsen, zkoumající výsledky norských voleb, právě Breivikovým útokům, respektive následnému vývoji v náladě společnosti. Například uvádějí, že k parlamentním volbám přišlo více mladých voličů, což bylo ovlivněno zájmem o větší politickou angažovanost, který po útocích následoval. Zároveň ale uvádějí, že v předvolební kampani stran ani v médiích nebylo jedno hlavní téma.⁶⁹ V zatím posledních parlamentních volbách v roce 2017 obhájila Solberg svoji pozici předsedkyně vlády, když *Konzervativní strana* získala 45 křesel. Opět utvořila menšinovou vládu s *Pokrokovou stranou*, která získala 27 mandátů.⁷⁰

⁶⁷ „Election for Norwegian Parliament 2013“, oficiální webové stránky Election Guide, staženo 10. 1. 2019, <http://www.electionguide.org/elections/id/1670/>

⁶⁸ „Norway’s Conservatives to form coalition with anti-immigration party“, *The Guardian*, 1. října 2013, <https://www.theguardian.com/world/2013/oct/01/norway-conservatives-coalition-immigration>.

⁶⁹ Elin Haugsgjerd Allern a Rune Karlsen, „A Turn to the Right: The Norwegian Parliamentary Election of September 2013“, *West European Politics* 37, č. 3 (2014): 653–663, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402382.2014.895525>.

⁷⁰ „Election for Norwegian Parliament 2017“, oficiální webové stránky Election Guide, staženo 10. 1. 2019, <http://www.electionguide.org/elections/id/3005/>; Henrik Stolen a Joachim Dagenborg, „Norway’s right-wing government wins re-election fought on oil, tax“, *Reuters*, 10. srpna 2017, <https://www.reuters.com/article/us-norway-election-idUSKCN1BL0J3>.

3 Integrační politiky v Norsku

Následující podkapitoly se zabývají vývojem norských integračních politik od roku 2005, přičemž posledním zkoumaným rokem je rok 2017, kdy proběhly zatím poslední parlamentní volby. Jednotlivé části jsou členěny dle výzkumných kritérií stanovených v podkapitole 1.2, tedy povolení k trvalému pobytu, získání norského občanství, sjednocování rodin, přístup ke vzdělání, přístup na pracovní trh, antidiskriminace, účast na politickém životě.

3.1 Povolení k trvalému pobytu

Podmínky udělení povolení k trvalému pobytu pro přistěhovalce jsou zakotveny v tzv. imigračním zákoně, který vešel v platnost v roce 2010 jako *Zákon z 15. března 2008 o vstupu cizinců do Norského království a jejich pobytu v oblasti*.⁷¹ Byl předložen v době vlády sociálně-demokratického premiéra Jense Stoltenberga a nahradil tak stejnojmenný zákon z roku 1988.⁷²

Povolení k trvalému pobytu lze dle zákona získat, pokud žadatel splnil následující podmínky: na základě přechodného povolení k pobytu⁷³ žil v Norsku po dobu 3 let (a nebyl mimo Norsko déle než 7 měsíců), pokud splňuje podmínky povolení k přechodnému pobytu a splnil povinný kurz norštiny, který je upravován níže zmíněným zákonem. Žadatel o sobě nesmí podat falešné nebo zavádějící informace, nebo mít v trestním rejstříku přestupek z posledních 5 let, který by byl dle norských zákonů trestán více než 3 měsíci odnětím svobody. Od doby, kdy zákon vešel v platnost, nebyly tyto podmínky změněny.⁷⁴ Podání žádosti je zpoplatněno novým imigračním zákonem, ale není zde definována přesná částka, proto nelze sledovat vývoj výše poplatku za sledované období. V současné době musí osoby starší 18 let zaplatit 3 100 NOK, osoby pod touto věkovou hranicí mají žádost zdarma.⁷⁵

Nepřímo ale ke změně došlo, a to úpravou podmínek povinných jazykových kurzů, které jsou stanoveny v jiném zákoně, na nějž imigrační zákon odkazuje – *Zákon o*

⁷¹ V oficiálním znění: *Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her*.

⁷² „Immigration Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 15. 2. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/immigration-act/id585772/>.

⁷³ Povolení k přechodnému pobytu šlo dle imigračního zákona z roku 2010 získat na nejméně 1 rok a nejdéle 3 roky, např. za účelem podnikání/zaměstnání v Norsku, za účelem ochrany/poskytnutí azylu, ze studijních důvodů, za účelem humanitární pomoci. Zdroj: Ibid.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ „Fees“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 8. 4. 2019, <https://www.udi.no/en/word-definitions/fees/#link-3596>.

začlenění a o výuce norského jazyka pro nově příchozí přistěhovalce,⁷⁶ zkráceně uvítací zákon, který byl zveřejněn v roce 2003 a následně pak několikrát novelizován.⁷⁷ Až do roku 2012 dle něj museli žadatelé o trvalý pobyt splnit celkem 300 hodin výuky, z toho 250 hodin výuky norského jazyka na odpovídající instituci a dalších 50 hodin výuky sociálních studií, nebo jinak doložit jazykovou znalost norštiny či sámštiny.⁷⁸ Tyto podmínky pro získání povolení k trvalému pobytu byly povinné pro všechny nově příchozí, přičemž jako „nově příchozí“ jsou vnímáni přistěhovalci, kteří jsou v Norsku méně než 2 roky. Povinnost platila pro osoby ve věkovém rozmezí 16 až 55 let, osoby starší 55 let a mladší 67 let měly nárok na kurz také, přestože pro ně nebyl povinný. Doba trvání kurzu je v zákoně designována na 1 rok „na plný úvazek“, přičemž jej bylo nutné dokončit maximálně během 2 let, ve výjimečných případech během 3 let. Zajišťovatelem výuky měla být obec, ve které nově příchozí pobýval.⁷⁹ Kurzy byly zdarma pro přistěhovalce ve zmíněném věkovém rozmezí, kteří získali povolení k přechodnému pobytu za účelem ochrany/poskytnutí azylu, za účelem humanitární pomoci či při sjednocování rodin. Pro pracovní motivované přistěhovalce ze zemí mimo EHS byl kurz také povinný, ale ne bezplatný. Pro příchozí z členských zemí EHS a skandinávských zemí nebyl kurz povinný.⁸⁰ Účastníci kurzu mají zároveň právo pobírat tzv. uvítací příspěvek („jeho roční výše se rovná dvojnásobku základní částky ze systému národního pojištění“), výše příspěvku pro účastníky mladší 25 let se rovná dvěma třetinám částky.⁸¹

Dotakem platným od 1. ledna 2012 byl počet povinných hodin norštiny a společenských věd zvýšen ze 300 na 600 hodin (550 hodin norského jazyka, 50 hodin společenských věd). Pro pracovní migranty pocházející ze zemí mimo EU/EHS stále platí podmínka 300 hodin a nutnost zaplatit za kurzy poplatek, pokud si chtějí zažádat o trvalý pobyt v Norsku. Další úprava, platná od 1. září 2013, říká, že kurzy se musí završit

⁷⁶ V oficiálním znění: *Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere*.

⁷⁷ „The Act on an introduction programme and Norwegian language training for newly arrived immigrants (the Introduction Act)“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 10. 4. 2019, <https://app.uio.no/ub/ujur/oversatte-lover/data/lov-20030704-080-eng.pdf>.

⁷⁸ Sámština je oficiální jazyk (s několika dialekty) v celkem devíti norských obcích v severní části Norska.

⁷⁹ *Ibid.*

⁸⁰ „International Migration 2010–2011“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 3. 4. 2019, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ad/publikasjoner/rapporter/2012/sopemi_report_2011.pdf.

⁸¹ „The Act on an introduction programme and Norwegian language training for newly arrived immigrants (the Introduction Act)“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 10. 4. 2019, <https://app.uio.no/ub/ujur/oversatte-lover/data/lov-20030704-080-eng.pdf>.

povinným testem z norštiny i společenských věd (ten je v jazyce, který si žadatel zvolí).⁸² V březnu 2014 byl pak spuštěn komplexnější digitální testovací systém, který rozlišuje mezi několika úrovněmi jazyka (A1, A2, B1, B2).⁸³ Další změna byla představena koncem roku 2016, žadatelé, kteří podali žádost 17. prosince 2016 a později, musí kurz završit ústním testem z norštiny na minimální úrovni A1. Požadavek testu ze společenských věd zůstal nezměněn.⁸⁴ Od 1. ledna 2017 jsou povinni se kurzu účastnit i přistěhovalci starší 55 let a mladší 67 let, v předcházející úpravě měla tato věková skupina nárok na kurzy, ale nemusela se jich účastnit povinně.⁸⁵

Základní podmínky povolení k trvalému pobytu se v průběhu pozorovaných let nezměnily tak, jak jsou definovány v imigračním zákoně. Ke změně došlo skrze tzv. uvítací zákon, který upravuje zejména povinné kurzy norštiny. Od roku 2012 došlo k navýšení požadovaného počtu hodin ze 300 na 600, o rok později byla přidána podmínka absolvování testů z norštiny a společenských věd a od ledna 2017 pak byla rozšířena povinnost účasti v kurzech na přistěhovalce ve věkovém rozmezí 55 až 67 let. Všechny změny, kromě poslední zmíněné, nastaly ještě v době vlády Stoltenberga. Zajímavé přitom je, že k výrazné úpravě jazykových kurzů došlo právě po roce 2011. Lze tedy pozorovat, že na jazykovou vybavenost přistěhovalců je kladen velký důraz, což je opakovaně odůvodňováno tím, že znalost norštiny je důležitá pro získání zaměstnání. Z pohledu MIPEX nabízejí změny v oblasti přístupu k povolení k trvalému pobytu větší integraci přistěhovalců, pokud jsou ochotni naučit se norštinu na co nejvyšší úrovni.⁸⁶ Výzkum z roku 2007 hodnotil tuto oblast integračních politik 72 body ze 100 možných bodů, v následujícím výzkumu z roku 2011 získalo Norsko 61 bodů a v zatím posledním

⁸² „International Migration 2012–2013“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 12. 4. 2019,

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/asd/dokumenter/2014/rapporter/norway_imo_report_2012_2013_final.pdf.

⁸³ „Immigration and Integration 2017–2018“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 8. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/fe206a22df754b8792740fb81109a761/immigration-and-integration-2017-2018-report-for-norway.pdf>.

⁸⁴ „New requirements for those who are applying for permanent residence permit“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 28. 4. 2019, <https://www.udi.no/en/important-messages/new-requirements-for-those-who-are-applying-for-permanent-residence-permit/>.

⁸⁵ „Immigration and Integration 2017–2018“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 8. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/fe206a22df754b8792740fb81109a761/immigration-and-integration-2017-2018-report-for-norway.pdf>.

⁸⁶ Thomas Huddleston, Özge Bilgili, Anne-Linde Joki a Zvezda Vankova, *Migrant Integration Policy Index 2015* (Barcelona/Brusel: CIDOB a MPG, 2015): 32–34, <http://www.mipex.eu/sites/default/files/downloads/pdf/files/custom/a4/2019.05.08-22.05.19-mipex-2015-custom-book-a4.pdf>.

výzkumu z roku 2015 navýšilo body na 70. Jako důvod propadu bodů v roce 2011 MIPEX uvádí zejména nový imigrační zákon.⁸⁷

3.2 Získání norského občanství

Podmínky získání norského občanství jsou zakotveny v *Zákoně o norském občanství*,⁸⁸ který vešel v platnost 1. září 2006 a nahradil tím *Zákon o norském národním právu*⁸⁹ z roku 1950. Dle zákona lze získat norské občanství třemi způsoby. Prvním z nich je skrze princip *ius sanguinis*, což znamená, že každé dítě získává automaticky norské občanství, pokud je jeden z rodičů (doslova otec či matka) norským občanem. Stejně tak má automatické právo na norské občanství i dítě adoptované norským párem. Druhým způsobem, jak lze získat norské občanství, je skrze žádost,⁹⁰ za kterou musí žadatel starší 18 let zaplatit 3 700 NOK, osoby mladší 18 let mají podání zdarma.⁹¹ Žadatel o norské občanství musí dle nového zákona splňovat, následující podmínky: „objasnit svou identitu; být starší 12 let; bydlet v Norsku a plánovat zde i nadále zůstat; splňovat podmínky pro povolení k trvalému pobytu dle imigračního zákona; žít v Norsku minimálně 7 let v posledních 10 letech; splňovat požadavky účasti v kurzu norského jazyka; nesmět být odsouzen nebo trestně stíhán; muset se vzdát jiného občanství (výjimky jsou možné pouze ve zvláštních případech)“.⁹² Dle zákona je tak norské občanství neslučitelné s jiným občanstvím, takže přijmutím norského občanství dojde ke ztrátě toho původního a naopak.⁹³ Třetí způsob získání norského občanství se týká pouze osob z ostatních skandinávských zemí, kteří po splnění podmínek (sedmiletý pobyt v Norsku, být starší 18

⁸⁷ Jan Niessen, Thomas Huddleston a Laura Citron, *Migrant Integration Policy Index* (Brusel: British Council a Migration Policy Group, 2007), 137, http://www.mipex.eu/sites/default/files/downloads/migrant_integration_policy_index_mipex_ii-2007.pdf; Thomas Huddleston *et al*, *Migrant Integration Policy Index III* (Brusel: British Council a Migration Policy Group, 2011), 150, http://www.mipex.eu/sites/default/files/downloads/migrant_integration_policy_index_mipexiii_2011.pdf; Huddleston, Bilgili, Joki a Vankova, *Migrant Integration Policy Index 2015*, 32–34.

⁸⁸ V oficiálním znění: *Lov om norsk statsborgerskap*.

⁸⁹ V oficiálním znění: *Lov om norsk riksborgarrett*.

⁹⁰ „The Norwegian Nationality Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 25. 2. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/topics/immigration/innsikt/statsborgerloven/id2343481/>.

⁹¹ Stejně jako v předchozí podkapitole se jedná o aktuální výši poplatku. V zákoně je stanoveno, že žádost může být zpoplatněna, ale není zde uvedena konkrétní částka, proto není možné pozorovat vývoj této částky v čase. Zdroj: „Fees“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 8. 4. 2019, <https://www.udi.no/en/word-definitions/fees/#link-3596>.

⁹² „The Norwegian Nationality Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 25. 2. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/topics/immigration/innsikt/statsborgerloven/id2343481/>.

⁹³ *Ibid.*

let, nesmět být odsouzen k odnětí svobody, vzdát se původního občanství) získají norské občanství skrze „oznámení“ (v angl. originálu *notification*).⁹⁴

Součástí zisku norského občanství byla uzákoněna nepovinná ceremonie, kde osoby starší 12 let musely skládat přísahu králi. Znění přísahy bylo následující: „Jako norský občan slibuji věrnost mé zemi Norsku a norské společnosti, podporuji demokracii a lidská práva a budu respektovat zákony země.“⁹⁵

Po roce 2011 zůstaly podmínky zisku norského občanství stejné, došlo však stejně jako v případě povolení k trvalému pobytu ke zpřísnění jazykových podmínek. V prosinci 2015 parlament schválil, že žadatelé o norské občanství ve věkovém rozmezí 18–55 let, kteří získali povolení k trvalému pobytu po 1. září 2013, musí absolvovat test z norštiny a sociálních věd.⁹⁶ Od roku 2017 byly tyto požadavky rozšířeny na žadatele ve věkovém rozmezí 55–67 let. Byly také definovány přesnější jazykové požadavky, konkrétně podmínka složit ústní zkoušku z norštiny na minimální úrovni A2 a projít testem ze společenských věd v norštině.⁹⁷

V pozorovaném časovém období lze tedy sledovat zpřísnující se jazykové požadavky, které byly představeny za vlády Solberg, přičemž premiérka podle zprávy OECD zdůraznila, že „norské občanství by nemělo být lehce získatelné“.⁹⁸ Počet naturalizovaných přistěhovalců se však od představení nového zákona v roce 2006 příliš nezměnil (viz tabulka 2 a 3) až do roku 2017, kdy počet narostl na 21 648. Pravděpodobným důvodem může být dostatečně dlouhá doba od představení nového zákona, který požaduje minimálně sedmiletý pobyt v Norsku.⁹⁹

⁹⁴ „The Norwegian Nationality Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 25. 4. 2018, <https://www.regjeringen.no/en/topics/immigration/innsikt/statsborgerloven/id2343481/>.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ „Tuition in the Norwegian language and tests for people applying for citizenship“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 8. 3. 2019, <https://www.udi.no/en/word-definitions/tuition-in-the-norwegian-language-for-people-applying-for-citizenship/#link-11907>.

⁹⁷ „Immigration and Integration 2017–2018“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 8. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/fe206a22df754b8792740fb81109a761/immigration-and-integration-2017-2018-report-for-norway.pdf>.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ „Naturalisations“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 8. 5. 2019, <https://www.ssb.no/en/statbank/table/04768/tableViewLayout1/>.

Tabulka 2: Počet naturalizovaných přistěhovalců v letech 2005-2010¹⁰⁰

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet	12 655	11 955	14 877	10 312	11 442	11 903

Tabulka 3: Počet naturalizovaných přistěhovalců v letech 2011-2017¹⁰¹

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Počet	14 286	12 384	13 223	15 336	12 432	13 712	21 648

Nejvíce naturalizovaných osob pochází dle dostupných statistik z asijských zemí (včetně Turecka), v rozmezí pozorovaných let se počet pohyboval v průměru 6 235 osob ročně. Druhou nejpočetnější naturalizovanou skupinou jsou přistěhovalci pocházející z Afriky, v průměru 3 489 naturalizovaných osob ročně, a třetí nejpočetnější skupinou jsou přistěhovalci z Evropy, v průměru 2 844 ročně. Nejméně naturalizovaných osob naopak pochází ze zemí Severní Ameriky, v průměru 87 osob ročně, a také z Oceánie (v průměru 7,6 osob ročně), což odpovídá i malému počtu přistěhovalců z těchto oblastí. Na druhou stranu mezi třemi zmíněnými oblastmi, které vykazují nejvyšší počet naturalizovaných, není přímá úměra v počtu příchozích (nejvíce jich pochází z evropských zemí) a počtu naturalizovaných. To může být způsobeno faktem, že v Norsku v pozorovaných letech nedošlo ke schválení mít vedle norského občanství i jiné, a Evropané (zejména pak občané EU), si chtějí své původní občanství zachovat.¹⁰² Tuto skutečnost kritizuje i MIPEX, který hodnotí norskou integrační politiku týkající se zisku občanství pouze 39 body v roce 2007,¹⁰³ v následujícím výzkumu pak 41 body a ve výzkumu z roku 2015 dokonce 52 body ze 100 možných. K nárůstu bodů z pohledu MIPEX došlo zejména díky „flexibilním jazykovým kurzům“.¹⁰⁴

¹⁰⁰ „Naturalisations“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 8. 5. 2019, <https://www.ssb.no/en/statbank/table/04768/tableViewLayout1/>.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² „Naturalisations“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 8. 5. 2019, <https://www.ssb.no/en/statbank/table/07114/tableViewLayout1/>.

¹⁰³ Niessen, Huddleston a Citron, *Migrant Integration Policy Index*, 138.

¹⁰⁴ Huddleston *et al*, *Migrant Integration Policy Index III*, 151.; Huddleston, Bilgili, Joki a Vankova, *Migrant Integration Policy Index 2015*, 34–37.

3.3 Sjednocování rodin

Podmínky sjednocování rodin v Norsku jsou, stejně jako získání povolení k pobytu, zakotveny v tzv. imigračním zákoně, který vešel v platnost v roce 2010.¹⁰⁵ Změnu zákona v této oblasti vyvolala zejména debata ohledně nucených manželství mezi mladými norskými občany, jejichž předci jsou přistěhovalci, a nově příchozími, tedy žadateli o sjednocení.¹⁰⁶ Podle nového imigračního zákona se stala při sjednocování rodin důležitá role tzv. sponzora, což je člověk, ke kterému se žadatel o sjednocení hlásí. Musí se jednat o rodinného příslušníka či partnera. Zákon tak rozlišoval, zda rodinné vazby existovaly již předtím, než sponzor přišel do Norska, v tom případě by došlo ke sjednocení rodiny, či zda vazby mezi sponzorem a žadatelem vznikly až po příchodu sponzora.¹⁰⁷

Sponzor musel v obou případech prokázat, že je norským občanem nebo má povolení k trvalému pobytu v Norsku. Podmínkou je také, že sponzor i žadatel musí být starší 18 let,¹⁰⁸ což neodpovídá původním záměrům politiků, kteří se věkovou hranici snažili ustanovit na 21 let, později dokonce na 23 let, čím chtěli předejít nuceným manželstvím.¹⁰⁹

Další podmínkou, kterou musel sponzor od roku 2010 nově splňovat, bylo mít za sebou minimálně čtyři roky prezenčního studia nebo práce na plný úvazek v Norsku.¹¹⁰ Zároveň musel sponzor vykazovat určitou ekonomickou samostatnost, konkrétně mít roční příjem minimálně 242 440 NOK. V porovnání se zákonem z roku 1988, který jako jednu z hlavních podmínek ustanovoval především zajištění „adekvátního ubytování“, tak nový imigrační zákon zpřísnil podmínky sjednocování rodin, zejména po stránce ekonomické.¹¹¹ S tím se pojí i poplatek za žádost ve výši 10 500 NOK za první žádost, její obnovení před vypršením povolení stojí 2 600 NOK, po vypršení opět 10 500 NOK. Pro osoby mladší 18

¹⁰⁵ „The Norwegian Nationality Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 25. 2. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/topics/immigration/innsikt/statsborgerloven/id2343481/>.

¹⁰⁶ Cochran Bech, Borevi a Mouritsen, „A „civic turn“ in Scandinavian family migration policies?“, 11–13.

¹⁰⁷ „Family reunification regulation in Norway – A summary“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 20. 2. 2019, <https://www.udi.no/en/statistics-and-analysis/european-migration-network---norway/emn-studies-and-reports/studies/family-reunification-regulation-in-norway--a-summary/>.

¹⁰⁸ „Immigration Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 15. 2. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/immigration-act/id585772/>.

¹⁰⁹ Cochran Bech, Borevi a Mouritsen, „A „civic turn“ in Scandinavian family migration policies?“, 11–13.

¹¹⁰ „Immigration Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 15. 2. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/immigration-act/id585772/>.

¹¹¹ Cochran Bech, Borevi a Mouritsen, „A „civic turn“ in Scandinavian family migration policies?“, 11–13.

let je podání žádosti zdarma.¹¹² Doba vyřízení žádosti od jejího podání se pak může pohybovat od 3 měsíců do 15 měsíců, průměrně však proces trvá 4 měsíce.¹¹³

Od roku 2011 však bylo ustanoveno několik změn, například po ekonomické stránce došlo od 1. května 2015 k navýšení povinného ročního příjmu sponzora na 307 600 NOK z předchozích 242 440 NOK. V případě, že je sponzorem důchodce či osoba se zdravotním postižením, musí se jeho roční příjem rovnat 252 472 NOK (sponzoři z řad studentů musí pobírat minimálně 88 % ze zmíněné částky). O dva roky později vláda od navýšení ročního příjmu ustoupila, takže sponzor musí vykazovat roční příjem minimálně 252 472 NOK.¹¹⁴

V roce 2017 byly upraveny také věkové podmínky pro sponzora i žadatele. Obě strany musí být starší 24 let, pokud chtějí založit rodinu, čímž vláda chtěla předejít nuceným manželstvím.¹¹⁵ Diskutovalo se také o navýšení povinných čtyř let, které musí mít sponzor v Norsku odpracované/odstudované jako podmínka sjednocení, na šest let, což během roku 2017 nebylo implementováno. Ve stejné době ale parlament schválil dodatek, který upravuje podmínky zamítnutí žádosti o sjednocení rodiny v případě, že rodina má lepší vztahy k jiné zemi než Norsku, ve které může bezpečně žít. Detaily, jak takovou skutečnost prokázat, v roce 2017 nebyly specifikovány.¹¹⁶

Podmínky sjednocování rodin se dle zprávy z roku 2017, kterou vydal *Institut pro sociální výzkum (Institutt for Samfunnsforskning)*, zpříšňují již od začátku 21. století, což lze pozorovat v krocích, které byly v roce 2010 implementovány do imigračního zákona, kterému však předcházela několikaletá debata ohledně nucených manželství. Zpráva také uvádí, že celý proces žádosti je poměrně komplikovaný kvůli tomu, že žadatel musí

¹¹² Stejně jako v předchozích případech i tady není definována přesná částka v zákoně, nelze proto dohledat, zda se výše poplatku změnila. Zmíněné poplatky se rovnají aktuální výši. Zdroj: „Fees“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 8. 4. 2019, <https://www.udi.no/en/word-definitions/fees/#link-3596>.

¹¹³ „Family reunification regulation in Norway – A summary“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 27. 4. 2018, <https://www.udi.no/en/statistics-and-analysis/european-migration-network---norway/emn-studies-and-reports/studies/family-reunification-regulation-in-norway--a-summary/>.

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ Potírání nucených manželství se v Norsku věnují dlouhodobě. Od roku 2008 byl v roce 2017 představen již čtvrtý akční plán zabývající se touto problematikou, nazvaný *Právo rozhodovat o svém vlastním životě: Akční plán boje proti negativní sociální kontrole, nuceným manželstvím a mrzačení ženských pohlavních orgánů 2017–2020 (The Right to Decide about One's Own Life: An Action Plan to Combat Negative Social Control, Forced Marriage and Female Genital Mutilation 2017–2020)*.

¹¹⁶ „Family reunification regulation in Norway – A summary“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 27. 4. 2018, <https://www.udi.no/en/statistics-and-analysis/european-migration-network---norway/emn-studies-and-reports/studies/family-reunification-regulation-in-norway--a-summary/>.

odevzdat tištěnou verzi žádosti norskému diplomatickému zastoupení v zemi původu. Další uváděnou komplikací je dostupnost informací ohledně sjednocování rodin převážně v angličtině či norštině.¹¹⁷

V otázce sjednocování rodin lze proto pozorovat spíše přísnější přístup, což je prosazováno zvyšujícími se ekonomickými a věkovými požadavky. Před rokem 2011 byla imigračním zákonem ustanovena role sponzora, který musí splňovat tzv. čtyřletou pracovní/studijní podmínku. Zároveň musí vykazovat určité finanční zabezpečení, které bylo v průběhu let následujících po roce 2011 střídavě navyšováno a snižováno, pod hranici stanovenou v roce 2010 se však nedostalo. Po roce 2011 pak došlo ještě k navýšení věkových požadavků, tedy sponzor i druhá strana musí být starší 24 let (místo předchozích 18 let). V roce 2017 navíc parlament schválil poměrně vágní formulaci, která umožňuje zamítnutí žádosti v případě lepšího vztahu rodiny k jiné zemi než Norsku, což je bez přesného vymezení, jak takovou skutečnost dokázat, poměrně silným nástrojem k odmítnutí sjednocení rodin.

Z pohledu MIPEX v otázce „sjednocování“ nově vzniklých rodin (až po příchodu sponzora do Norska) se jedná o jednu ze zemí s nejpřísnějšími podmínkami. Pro rodiny, které však existovaly již před příchodem sponzora do Norska, nejsou dle MIPEX podmínky příliš přísné, ale je vyžadována vysoká ekonomická samostatnost.¹¹⁸ V průběhu let se hodnocení této integrační politiky příliš nezměnilo, v roce 2007 získalo Norsko 66 bodů ze 100, v dalším výzkumu v roce 2011 skóre o dva body navýšilo, v roce 2015 se však propadlo na 63 bodů.¹¹⁹

3.4 Přístup ke vzdělání

Oblast vzdělávání je regulována několika zákony, které jsou zaměřeny na jednotlivé stupně vzdělávání. Jedná se o *Zákon o školách*¹²⁰ z roku 2005, dále o tzv. vzdělávací zákon v originálním znění *Zákon o primárním a sekundárním vzdělávání*¹²¹ z roku 1998.¹²²

¹¹⁷ „Family reunification regulation in Norway – A summary“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 27. 4. 2018, <https://www.udi.no/en/statistics-and-analysis/european-migration-network---norway/emn-studies-and-reports/studies/family-reunification-regulation-in-norway--a-summary/>.

¹¹⁸ Huddleston, Bilgili, Joki a Vankova, *Migrant Integration Policy Index 2015*, 20–23.

¹¹⁹ Niessen, Huddleston a Citron, *Migrant Integration Policy Index*, 136.; Huddleston et al, *Migrant Integration Policy Index III*, 148–149.; Huddleston, Bilgili, Joki a Vankova, *Migrant Integration Policy Index 2015*, 20–23.

¹²⁰ V oficiálním znění: *Lov om barnehager*.

¹²¹ V oficiálním znění: *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa*.

Zákon o školách garantoval přístup všem dětem imigrantů k předškolnímu vzdělání. Návštěva předškolního vzdělávání je nepovinná a od roku 2004 bylo zavedeno školné, jehož maximální výše je státem regulovaná.¹²³ V zákoně byly však definovány „základní hodnoty“, v jejichž duchu by měly být děti vedeny. Konkrétně zde stojí: „Školky by měly být založeny na základních hodnotách křesťanského a humanistického dědictví a tradic jako jsou respekt k lidské důstojnosti, k přírodě, k intelektuální svobodě, milosrdenství, rovnosti a solidaritě, hodnoty, které se objevují i v jiných náboženstvích a vírách a jsou zakořeněny v lidských právech.“¹²⁴ Dodržování těchto hodnot se dle zákona nevztahovalo na soukromé školky.¹²⁵ V zákoně naopak nebyl výslovně zakotven jazyk výuky.¹²⁶ V roce 2009 bylo uzákoněno právo na místo ve školce pro děti od 1 roku.¹²⁷

V oblasti předškolního vzdělávání lze pozorovat snahu vlády o zvýšení počtu dětí přistěhovalců ve školách, především kvůli možnosti být v kontaktu s norštinou od útlého věku. Počet dětí přistěhovalců se od roku 2011 zvýšil o 7 % v porovnání s rokem 2017 (z 73 % na 80 %). Skrze různé programy se vláda snaží podporovat především děti pocházející z rodin s malým příjmem, kam děti přistěhovalců často spadají. Děti (z rodin s malým příjmem) od 3 do 5 let mají možnost navštěvovat školku zdarma až po dobu 20 hodin týdně. V srpnu 2017 byl představen nový *Rámcový plán pro školky (Framework Plan for Kindergartens)*, který nahrazuje rámcový plán z roku 2006.¹²⁸ V několika bodech nastiňuje cíle, kterých by se měly školky držet, jedním z nich je i podpora jazykového vývoje dítěte. Plán říká, že je třeba „podporovat multilingualitu dětí, aby používaly jak

¹²² „Act no. 64 of June 2005 relating to Kindergartens (the Kindergarten Act)“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 26. 2. 2019, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/engelsk/act_no_64_of_june_2005_w eb.pdf; „Act of 17 July 1998 no. 61 relating to Primary and Secondary Education and Training (Education Act)“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 27. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/b3b9e92cce6742c39581b661a019e504/education-act-norway-with-amendments-entered-2014-2.pdf>.

¹²³ „Immigration and Integration 2016–2017: Report from Norway to OECD“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 26. 2. 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/005e1d69ad5141958451b8770552dab9/immigration-and-integration-20162017.pdf>.

¹²⁴ „Act no. 64 of June 2005 relating to Kindergartens (the Kindergarten Act)“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 26. 2. 2019, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/engelsk/act_no_64_of_june_2005_w eb.pdf.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Pouze informace, že se má brát v potaz jazyk a kultura sámských dětí.

¹²⁷ „International Migration 2010–2011“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 5. 3. 2019, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ad/publikasjoner/rapporter/2012/sopemi_report_2011.pdf.

jejich rodný jazyk, tak rozvíjely norské či sámské jazykové schopnosti“. Stejně jako v *Zákonu o školách* je zde zmíněna výchova v duchu křesťanských a humanistických hodnot.¹²⁹ Nový rámcový plán se tak v otázkách dětí přistěhovalců od plánu z roku 2006 příliš neliší.

Zákon o primárním a sekundárním vzdělávání je naopak podrobnější. Stejně jako *Zákon o školách* obsahuje totožnou definici základních hodnot, ke kterým by školy měly žáky vést. Dále je zde definováno, že základní vzdělání je v Norsku povinné od 6 let,¹³⁰ povinnost zahrnuje absolvování prvního stupně a nižšího druhého stupně. Právo na základní vzdělání by žádným žákům nemělo být odepřeno, pokud v Norsku plánují zůstat déle než tři měsíce. V tzv. vzdělávacím zákoně byly již definovány potřeby pro žáky, jejichž mateřský jazyk je jiný než norština či sámština. Pokud jejich úroveň norštiny či sámštiny nedosahuje požadovaných kritérií a žáci by tak nebyli schopni se přizpůsobit klasické výuce, měli dle zákona nárok na „speciálně přizpůsobené vzdělání v norštině“. Pro nově příchozí lze dokonce zřídit oddělené vzdělávací zařízení, které však žáci nesměli navštěvovat déle než dva roky. Zákon zároveň upravoval specifické náboženské potřeby žáků, kteří přísluší k jiné než *Norské církvi*, čímž jim bylo umožněno vynechat výuku ve dnech, jež jsou dle jejich náboženství a víry považovány za sváteční.¹³¹

Počet žáků, kteří potřebují další speciální výuku kvůli nedostatečné znalosti norštiny, v letech 2008–2017 postupně klesá. Žáků, kteří potřebovali výuku v jejich mateřském jazyce, bylo v roce 2008 celkem 4 153, zatímco v roce 2017 celkem 2 245. Žáci, kteří měli dvojjazyčnou výuku, bylo v roce 2008 celkem 11 174, o devět let později 8 779. Největší rozdíl lze pozorovat u žáků, kteří potřebovali oba výše zmíněné typy výuky, v roce 2008 jich bylo 4 714, v roce 2017 už jen 932. Nejmenší rozdíl pak nastal u žáků, kteří měli speciálně přizpůsobenou výuku, z 2 135 v roce 2008 jich o devět let později bylo 1 726.¹³²

¹²⁸ „Immigration and Integration 2017–2018“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 8. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/fe206a22df754b8792740fb81109a761/immigration-and-integration-2017-2018-report-for-norway.pdf>.

¹²⁹ „Framework Plan for Kindergartens“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro vzdělávání a odbornou přípravu (*Utdanningsdirektoratet*), staženo 8. 3. 2019, <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/framework-plan-for-kindergartens2-2017.pdf>.

¹³⁰ Zde je možné získat výjimku, pokud dítě není dostatečně vyspělé se účastnit školní výuky.

¹³¹ „Act of 17 July 1998 no. 61 relating to Primary and Secondary Education and Training (Education Act)“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 27. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/b3b9e92cce6742c39581b661a019e504/education-act-norway-with-amendments-entered-2014-2.pdf>.

¹³² „Pupils in primary and lower secondary school“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 29. 4. 2019, <https://www.ssb.no/en/statbank/table/07523>.

Zákon se věnuje také tzv. vyššímu druhému stupni vzdělávání neboli vzdělání středoškolskému, které zpravidla trvá 3 roky. To v Norsku není povinné, ale mají na něj právo všichni žáci starší 15 let, kteří dokončili dva předchozí stupně povinné školní docházky. Podmínkou pro ty, kteří nejsou norskými občany, je mít alespoň povolení k pobytu,¹³³ či pokud jsou mladší 18 let a čekají na vyřízení žádosti o povolení a plánují zůstat v zemi déle než 3 měsíce, mají také nárok na tuto výuku. Stejně jako v případě nižších stupňů vzdělávání i zde mají žáci, jejichž rodným jazykem není norština nebo sámština, nárok na speciální vzdělávání přizpůsobené jejich jazykové kompetenci.¹³⁴ Počet žáků v Norsku narozených, jejichž rodiče se přistěhovali, na středních školách je dlouhodobě vysoký, na druhou stranu počet přistěhovalců studujících na střední škole se v posledních dvou letech značně propadl (viz tabulka 4).

Tabulka 4: Počet imigrantů a v Norsku narozených osob rodičům, kteří se přistěhovali v letech 2010–2017 studujících na středních školách¹³⁵

Žáci	Počet imigrantů a v Norsku narozených osob přistěhovalcům studujících na středních školách (v %)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Imigranti	64,4	67,6	71,5	72,3	71,6	78,1	69,7	73,3
V Norsku narozené osoby rodičům, kteří se přistěhovali	90,1	90,7	91,3	91,6	92,1	92,5	93	93,3

Terciální vzdělání upravuje *Zákon o univerzitách a vysokých školách*,¹³⁶ který vešel v platnost v roce 2005. Nahradil tak dva samostatné zákony – *Zákon o soukromých vysokých školách* (z roku 1986) a *Zákon o univerzitách a vysokých školách* (z roku

¹³³ V zákoně přitom není definováno, zda povolení stačí povolení k dočasnému pobytu, či je potřeba povolení k trvalému pobytu.

¹³⁴ „Act of 17 July 1998 no. 61 relating to Primary and Secondary Education and Training (Education Act)“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 27. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/b3b9e92cce6742c39581b661a019e504/education-act-norway-with-amendments-entered-2014-2.pdf>.

¹³⁵ „Upper secondary education“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 29. 4. 2019, <https://www.ssb.no/en/statbank/table/09382/tableViewLayout1/>.

¹³⁶ V oficiálním znění: *Lov om universiteter og høyskoler*.

1995).¹³⁷ Jednou z hlavních podmínek přijetí na univerzitu/vysokou školu je absolvování norské střední školy. V tomto případě může *Ministerstvo školství a výzkumu* udělit výjimku a uznat i jiné vhodné vzdělání. Na druhou stranu v zákoně nejsou blíže specifikovány podmínky přijímacího řízení a nejsou zde ani jinak definovány žádné individuální potřeby osob, které mají zájem o studium.¹³⁸ Počet přistěhovalců či v Norsku narozených osob rodičům, kteří se přistěhovali studujících na vysokých školách má spíše rostoucí tendenci, přesto se celková čísla pohybují mezi 30–35 % u studentů v letech 19–24 (podrobnější informace viz tabulka 5).

Tabulka 5: Počet imigrantů a v Norsku narozených osob rodičům, kteří se přistěhovali, studujících na univerzitě/vysoké škole v letech 2009–2017¹³⁹

	Počet imigrantů a v Norsku narozených osob přistěhovalcům studujících na univerzitě/vysoké škole (v %)								
Věk	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
19–24 let	30,7	31,2	31,6	32,4	33,7	34	34,9	35,1	35,4
25–29 let	14,7	14,8	15	15,1	15	15,2	15,6	15,9	15,9
30–34 let	6,3	6,2	6,3	6,5	6,4	6,4	6,6	6,7	6,8

V oblasti vzdělávání v Norsku nedošlo po roce 2011 k žádné legislativní změně. Určitý vývoj lze proto pozorovat spíše na různých programech, které mají vzdělání dětí s přistěhovaleckým původem zlepšit, především v předškolním a základním vzdělávání. Což potvrzuje i zpráva OECD, kde je zmíněno, že v posledních letech byl kladen důraz zejména na dvě oblasti. Tou první z nich je zlepšení schopností učitelů, jak vyučovat děti, jejichž rodný jazyk není norština. Druhou pak celkové zlepšení úrovně vzdělání nově příchozích dětí/žáků.¹⁴⁰ V této snaze se také odráží skutečnost, že skrze patřičné vzdělání mají žáci, jejichž rodným jazykem není norština, možnost zlepšit si jazykové schopnosti. Ukazuje to snaha o začlenění co nejvíce takových dětí již do předškolní výuky, přičemž v tomto případě lze sledovat vzestupnou tendenci. Také lze pozorovat, že probíhají různé

¹³⁷ „Act relating to universities and university colleges“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 28. 4. 2019, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/uh/uhloven_engelsk.pdf.

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ „Students in higher education“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 29. 4. 2019, <https://www.ssb.no/en/statbank/table/08091/tableViewLayout1/>.

speciální jazykové vzdělávací programy pro žáky základních škol.¹⁴¹ Navíc počet dětí z řad přistěhovalců studujících na středních školách se stále zvyšuje, přesto je zde znatelný rozdíl (jak ukazuje tabulka 4) mezi dětmi-přistěhovalci a dětmi, které se narodily v Norsku rodičům přistěhovalcům. Mírnou vzestupnou tendenci lze sledovat také v počtu imigrantů a v Norsku narozených osob rodičům, kteří se přistěhovali, studujících na univerzitách/vysokých školách, jak ukazuje tabulka 5. Nejpatrnější je u studentů ve věkové kategorii 19–24 let, u ostatních věkových kategorií zájem spíše stagnuje. V oblasti terciálního vzdělávání ovšem nejsou podnikány větší snahy o zvýšení zájmu mezi touto skupinou.

Z pohledu MIPEX získalo Norsko v roce 2011 (v předcházejícím výzkumu nebyla tato oblast předmětem zkoumání) 63 bodů z celkových 100, v dalším výzkumu v roce 2015 65 bodů. MIPEX ve svém výzkumu z roku 2015 uvádí, že Norsko má v oblasti vzdělávání stále prostor pro zlepšení. Přesto zmiňuje, že výše popsané snahy o školení učitelů, a tím snaha o vytváření multikulturního prostředí ve vzdělávacích institucích, jako pozitivní vývoj.¹⁴²

3.5 Přístup na pracovní trh

Význam přistěhovalců pro norský pracovní trh byl nastíněn ve zprávě *Ministerstva práce a sociální inkluze* z roku 2008, kde byla podtržena důležitost zejména pracovní migrace. Ta je vnímána jako „prospěšná“ pro norskou ekonomiku, která se v té době potýkala s nedostatkem pracovních sil. Zpráva tak reaguje na zvýšenou pracovní migraci do země a potřebu podniknout patřičné kroky, kterými by se dané situaci přizpůsobila. Přestože je zde zmíněno, že většina příchozích nezůstává v zemi trvale, zpráva se zabývá i otázkami integrace těch, kteří si přejí zůstat.¹⁴³

Získání pracovního povolení je v Norsku podmíněno nejprve získáním povolení k přechodnému pobytu, jehož podmínky jsou definovány v již zmíněném imigračním zákoně

¹⁴⁰ „Immigration and Integration 2017–2018“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 8. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/fe206a22df754b8792740fb81109a761/immigration-and-integration-2017-2018-report-for-norway.pdf>.

¹⁴¹ Příkladem takového projektu je program *Flexibilní vzdělávání*, který byl spuštěn v lednu 2017. Jde o online dvojjazyčný vzdělávací program předmětů matematika a věda. Konkrétně je nabízen v arabštině, somálštině a jazyku „tigrina“ používaném v Eritreji. Zdroj: Ibid.

¹⁴² Huddleston *et al*, *Migrant Integration Policy Index III*, 149.; Huddleston, Bilgili, Joki a Vankova, *Migrant Integration Policy Index 2015*, 24–27.

¹⁴³ „Main Contents of Report No. 18 (2007–2008) to the Storting“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 8. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/report-no.-18-to-the-storting-2007-2008/id507744/>.

z roku 2010. Obecně je zde formulováno, že žadatel v tomto případě musí být starší 18 let, platové ohodnocení a pracovní podmínky se nesmí lišit od těch, které jsou pro danou pozici typické či stanovené kolektivní smlouvou na daném pracovišti. Také by se mělo jednat o konkrétní pracovní pozici na plný úvazek, která by měla odpovídat stanoveným kvótám. V oblasti samostatného podnikání zůstává věková podmínka (žadatel musí být starší 18 let), zákon zároveň udává, že povolení pro soukromé podnikání bude uděleno „pokud se prokáže, že je zde ekonomický základ pro tuto aktivitu“.¹⁴⁴

Přístup na norský pracovní trh je dále diverzifikován na základě původu daného žadatele, respektive jiné podmínky jsou stanoveny pro občany skandinávských zemí, občany členských států EU/EHP a občany pocházející z ostatních zemí. Občané skandinávských zemí dle imigračního zákona nemusí žádat o povolení k přechodnému pobytu za účelem zaměstnání v Norsku,¹⁴⁵ jejich povinností je pouze nahlásit přesun do *Národní evidence*. Podobné podmínky platí pro občany členských států EU/EHP,¹⁴⁶ kteří také nemusí žádat o povolení k přechodnému pobytu, jsou ale povinni během prvních tří měsíců nahlásit svůj pobyt norské policii.¹⁴⁷

Po roce 2011 nedošlo ke změně legislativních podmínek v přístupu přistěhovalců na pracovní trh. Lze ovšem pozorovat, že co nejvyšší zaměstnanost imigrantů je důležitým tématem, protože politická reprezentace předložila několik návrhů či zpráv podněcující jejich větší participaci na pracovním trhu. Vysokou zaměstnanost vidí jako nutný

¹⁴⁴ „Immigration Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 15. 2. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/immigration-act/id585772/>.

¹⁴⁵ Občané všech skandinávských zemí (konkrétně se jedná o Dánsko, Island, Norsko, Švédsko, Finsko a o autonomní území Ålandy, Faerské ostrovy, Grónsko) nemusí žádat o povolení k přechodnému pobytu, aby mohli v jiné skandinávské zemi pobývat či pracovat, a to z důvodu členství v mezinárodní organizaci *Severská rada (Nordic Council)*, která podporuje regionální spolupráci těchto zemí. Byla založena v roce 1952 a ve stejném roce byly zrušeny pasové kontroly mezi členskými zeměmi, v roce 1958 pak byla založena tzv. *Severská pasová unie (Nordic Passport Union)*, která podmínky vstupu dále definuje. Zdroj: „The History of the Nordic Council“, oficiální webové stránky Nordic Co-operation, staženo 10. 4. 2019, <https://www.norden.org/en/information/history-nordic-council>.

¹⁴⁶ Přestože Norsko není členem EU, je od roku 1994 členem EHP (stejně jako Island a Lichtenštejnsko) a podílí se tak na společném Evropském vnitřním trhu, kde jsou zaručeny čtyři svobody: volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. Z tohoto důvodu občané členských zemí EHP nemusí žádat o povolení k přechodnému pobytu, pokud plánují v Norsku pracovat. Zdroj: „The European Economic Area Agreement“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 10. 4. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/topics/european-policy/eos/id115261/>.

¹⁴⁷ „Employer: Employing someone who is an EU/EEA national“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 10. 4. 2019, <https://www.udi.no/en/word-definitions/employers-employing-someone-who-is-an-eueea-national/>.

prostředek k uchování systému státu blahobytu.¹⁴⁸ Od roku 2011 tak bylo představeno několik plánů, které by měly podpořit větší zaměstnanost mezi přistěhovaleckou populací.

V roce 2013 byl představen plán s názvem *Pracovní příležitost (Job Opportunity)*, který cílil na přistěhovalce, zejména ženy, starší 18 let a mladší 55 let, jež nemají práci a potřebují získat patřičnou kvalifikaci.¹⁴⁹ Plán tak navazuje na podobný program *Druhá šance (Second Chance)* z roku 2005, jehož cílem bylo zvýšit míru zaměstnanosti mezi přistěhovalci, kteří neměli pracovní zkušenosti, či podpořit jejich vzdělávání.¹⁵⁰ Úspěšnost programu *Pracovní příležitost* byla po roce fungování 55 %, o rok později se podařilo díky participaci v programu získat zaměstnání nebo vzdělání již 64 % účastníkům.¹⁵¹ O další rok později se úspěšnost zvedla o 4 %.¹⁵² V roce 2017 program cílil na 3 odlišné skupiny: ženy, které nebyly zaměstnané; mladé lidi, kterým bylo nabídnuto doplňující vzdělání; osoby, které potřebovali další vzdělání v rámci uvítacího programu. Úspěšnost se lišila – v prvním případě byla 70 %, druhého programu se účastnilo 950 lidí, ve třetím případě se podařilo najít zaměstnání či prohloubit vzdělání pouze 25 % zúčastněným.¹⁵³

Jiný plán podporující zaměstnanost imigrantů byl představen také v roce 2013. Jednalo se o tzv. *Akční plán 2013–2016: Potřebujeme kompetenci imigrantů (Action Plan 2013–2016: We need the competence of immigrants)*. V celkem 19 bodech se zaměřuje zejména na uznání studia v zahraničí, kdy osoba své vzdělání není schopná doložit patřičnými dokumenty (např. kvůli situaci v zemi původu), dále na alternativní výuku norštiny pro osoby s vyšším vzděláním nebo na podporu dalšího vzdělání potřebného pro danou profesi. Další část se věnuje podpoře zaměstnanosti v soukromé i státní sféře, např. většímu propojení zaměstnavatelů nabízející pracovní pozice s vládní agenturou *Norská správa práce a sociální péče (Norwegian Labour and Welfare Administration)*. Třetí část

¹⁴⁸ „From reception centre to the labour market – an effective integration policy“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 1. 5. 2018, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/meld.-st.-30-20152016/id2499847/>.

¹⁴⁹ „Job Opportunity“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 10. 4. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/topics/immigration/kd/Verkemiddel-i-integreringsarbeidet/jobbsjansen/id2343473/>.

¹⁵⁰ „International Migration 2012–2013“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 10. 4. 2019, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/asd/dokumenter/2014/rapporter/norway_imo_report_2012_2013_final.pdf.

¹⁵¹ „Immigration and Immigrants 2015–2016“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 25. 2. 2018, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/innvandring-og-innvandrarar-20152016/id2527673/>.

¹⁵² „Immigration and Integration 2016–2017“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 1. 5. 2018, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/immigration-and-integration-20162017/id2584177/>.

¹⁵³ „Immigration and Integration 2017–2018“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 8. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/fe206a22df754b8792740fb81109a761/immigration-and-integration-2017-2018-report-for-norway.pdf>.

pak uvádí kroky k podpoře podnikání mezi imigranty, např. finanční podporu či možnost poradenství při zakládání firmy.¹⁵⁴

Míra zaměstnanosti přistěhovalců v porovnání s obyvateli Norska se v průběhu let mírně přibližuje (viz tabulka 6), přesto lze pozorovat, že zaměstnanost imigrantů se nepřilíhává zvyšuje. Velké rozdíly mezi zaměstnaností v přistěhovalecké populaci lze však vidět v tabulce 7, která ukazuje počet zaměstnaných podle oblasti původu. Nejvíce zaměstnaných je mezi obyvateli pocházejících ze skandinávských zemí, kteří mají dokonce vyšší zaměstnanost než samotní Norové. Nejmenší procento zaměstnaných se pak objevuje mezi přistěhovalci z afrických zemí, u žen se hranice ve sledovaném období pohybuje mezi 37–40 %, u mužů mezi 45–50 %.¹⁵⁵

Tabulka 6: Počet zaměstnaných osob v Norsku v letech 2007–2017¹⁵⁶

	Počet zaměstnaných osob (v %)										
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Obyvatelé Norska	72,5	72,4	70,7	70,1	70,1	69,7	69,5	69,4	67,2	66,7	67
Imigranti	63,3	64,2	61,7	61,6	62,8	62,8	63,1	63,4	60,3	60,2	61,1

¹⁵⁴ „Summary of the Action Plan 2013–2016: We need the competence of immigrants“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 26. 4. 2018, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/ima/handlingsplaner/action_plan_better_usage_immigrants_competence_summary.pdf.

¹⁵⁵ „Employment among immigrants, register-based“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 27. 4. 2019, <https://www.ssb.no/en/statbank/table/09837/tableViewLayout1/>.

¹⁵⁶ Ibid.

Tabulka 7: Počet zaměstnaných imigrantů v Norsku dle oblasti původu¹⁵⁷

	Počet zaměstnaných osob mezi imigranty (v %)										
Oblast původu	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Skandinávské země	74,5	75,6	74,6	74,6	75,9	76,1	76,3	76,0	73,3	72,6	72,7
Západoevropské země	72,0	73,4	71,7	70,8	70,4	70	70,7	70,6	67,2	67,2	67,7
Východoevropské země (v EU)	75,9	73,5	70,6	70,9	73,6	72,8	72,9	73,2	68,9	70,1	71,3
Východoevropské země (mimo EU)	61,9	63,2	61	61,5	62,2	62,1	62,8	63,7	61,8	62,3	63,9
Severní Amerika, Oceánie	64,3	65,7	64,7	64,1	65,8	66,4	66	66	62	61,6	62,5
Asie	56,3	56,8	53,9	53,4	53,9	54,6	55,2	56	53	51,9	52,5
Afrika	49	49,7	45,3	43,9	44,2	42,5	41,9	42	40,8	42,3	45
Jižní a Střední Amerika	65,3	66,1	62,8	62,9	63,6	63,2	63,1	62,6	60,1	60,6	62,3

Co největší začlenění přistěhovalců na norský pracovní trh lze označit jako prioritu v porovnání s ostatními integračními politikami za pozorované období. Přístup na pracovní trh se liší na základě původu přistěhovalce, přesto podmínky nejsou komplikované. Navíc po roce 2011 nedošlo k legislativní změně v této oblasti. Lze naopak pozorovat, že došlo k vytvoření řady programů za účelem začlenit co nejvíce přistěhovalců do pracovního trhu, zejména pak ženy, u kterých je zaměstnanost v průměru nižší. Přičemž programy, které byly shledány jako úspěšné, jsou spouštěny znovu, jak to bylo v případě *Second Chance* a *Job Opportunity*. Čehož si všímá i MIPEX, který tento přístup nazývá jako „efektivní“. Přesto však zmiňuje, že imigranti jsou často zaměstnáváni na pozicích nižších, než jakým by odpovídala jejich kvalifikace. V průběhu sledovaných let hodnotil MIPEX přístup na pracovní trh nejprve 70 body v roce 2007, pak 73 body v roce 2011 a v posledním výzkumu z roku 2015 již 90 body, což odůvodňuje zejména zlepšením vzdělávacích programů pro dospělé. Také možností kombinovat vzdělávání a práci.¹⁵⁸

¹⁵⁷ „Employment among immigrants, register-based“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 27. 4. 2019, <https://www.ssb.no/en/statbank/table/09837/tableViewLayout1/>.

¹⁵⁸ Niessen, Huddleston a Citron, *Migrant Integration Policy Index*, 134.; Huddleston et al, *Migrant Integration Policy Index III*, 142.; Huddleston, Bilgili, Joki a Vankova, *Migrant Integration Policy Index 2015*, 16–20.

3.6 Antidiskriminace

Proti diskriminaci v Norsku byl ustanoven tzv. antidiskriminační zákon, s oficiálním názvem *Zákon zakazující diskriminaci na základě etnicity, náboženství a dalších* s platností od 1. ledna 2006. V zákoně byla zakázána diskriminace na základě „etnicity, národního původu, původu, barvy kůže, jazyku, náboženství nebo víry“.¹⁵⁹ Zákon dále vymezoval tři typy diskriminace: přímá (k osobě či podniku je přístupováno méně příznivě kvůli odlišnostem zmíněným výše), nepřímá (osoba je znevýhodněna kvůli zmíněným odlišnostem), nepřímá v profesním životě (žadatel o práci či zaměstnanec získá horší pracovní pozici kvůli odlišnostem zmíněným výše). Zaměstnavatel se také nemohl zaměstnance (zejména nově příchozího) tázat na postoj v náboženských a kulturních otázkách.¹⁶⁰

V Norsku byl také tzv. zákonem o antidiskriminačním ombudsmanovi ustanoven úřad ombudsmana, který by se měl zabývat případy diskriminace. Zákon vešel v platnost v roce 2007 jako *Zákon o antidiskriminačním ombudsmanovi a antidiskriminačním tribunálu*.¹⁶¹ Přestože zákon ustanovil funkci nezávislého ombudsmana zaměřující se na případy diskriminace, nedovoloval v těchto případech vymáhat spravedlnost soudně s pomocí ombudsmana, jeho funkce byla pouze poradní. Ombudsman mohl případ diskriminace dále poslat před tribunál.¹⁶²

Po roce 2011 byl k zákonům potírající diskriminaci přidán *Zákon o etnické antidiskriminaci* v roce 2014, který zakazuje diskriminaci „na základě etnicity, náboženství a víry“, přičemž jako součást etnicity definuje národní původ, původ, barvu kůže a jazyk. Zaměstnavatelé v soukromém i veřejném sektoru jsou povinni zajistit rovné příležitosti a pokoušet se předcházet diskriminaci na pracovišti.¹⁶³

Od roku 2016 byl spuštěn plán *Vládní strategie proti projevům nenávisti 2016–2020 (The Government's Strategy against Hate Speech 2016–2020)*, který má napomáhat potírání verbálních projevů nenávisti. Jedním z prostředků této strategie jsou diskusní

¹⁵⁹ „The Anti-Discrimination Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 1. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/the-anti-discrimination-act/id420606/?q=anti-discrimination%20act>.

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ V oficiálním znění: *Lov om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda (diskrimineringsombudsloven)*.

¹⁶² „The Anti-Discrimination Ombud Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 2. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/The-Act-on-the-Equality-and-Anti-Discrim/id451952/>.

¹⁶³ „Immigration and Immigrants 2015–2016“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 25. 2. 2018, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/innvandring-og-innvandrarar-20152016/id2527673/>.

fóra, kde každý (děti, mladiství, dospělí) může vyjádřit své názory. Dalším cílem je potírat projevy nenávisti mezi žáky, zpráva totiž uvádí, že byl zaznamenán nárůst nenávistných projevů namířených vůči Židům a muslimům. Vznikl tak program *Dembra (Democratic Preparedness against Racism, Antisemitism and Undemocratic Attitudes)* za účelem podpory šíření demokratických principů mezi žáky a zaměstnanci na druhém stupni a vyšších odborných školách.¹⁶⁴

V červnu 2017 byl schválen nový *Zákon o rovnosti a antidiskriminaci*, který sloučil všechny zmíněné antidiskriminační zákony a vešel v platnost 1. ledna 2018. V charakteristice zákona stojí: „Cílem zákona je podporovat rovnost a předcházet diskriminaci na základě pohlaví, těhotenství, mateřské dovolené spojené s narozením dítěte nebo adopcí, pečovatelských povinností, etnicity, náboženství, víry, postižení, sexuální orientace, genderové identity, genderovému vyjádření, věku nebo jiných důležitých charakteristik osoby“.¹⁶⁵ Stejně jako v předchozích zákonech ani zde není výslovně zakázána diskriminace na základě národnosti.¹⁶⁶ Nově je upravena i funkce ombudsmana, který již nemá přijímat stížnosti týkající se porušení antidiskriminačního zákona. Tato funkce je delegována na *Antidiskriminační tribunál*.¹⁶⁷ Ombudsman má být pouze aktivní v prosazování rovných příležitostí. Z dostupných statistik přijal ombudsman v letech 2007–2015 celkem 15 027 stížností, z nichž nejvíce se týkalo diskriminace na základě pohlaví (5 061), stížností na základě etnicity bylo celkem 2 438, tedy třetí nejvyšší počet.¹⁶⁸

V oblasti potírání diskriminace došlo v průběhu sledovaných let k řadě změn, zákony platné před rokem 2011 a zákon z roku 2014 byly sloučeny do jednoho nového zákona v červnu 2017, tedy ještě za první vlády Solberg. V žádném ze zákonů však nebyla a není zakázána diskriminace na základě národnosti, což kritizuje zejména MIPEx. Ten hodnotí v jednotlivých výzkumech vývoj integračních politik zaměřených na

¹⁶⁴ „The Government’s Strategy against Hate Speech 2016–2020“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 3. 4. 2019, https://www.regjeringen.no/contentassets/72293ca5195642249029bf6905ff08be/hatefulleytringer_eng_uu.pdf.

¹⁶⁵ „Act relating to equality and a prohibition against discrimination (Equality and Anti-Discrimination Act)“, oficiální webové stránky norské databáze zákonů Lovdata, staženo 14. 6. 2018, https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2017-06-16-51/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1.

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ „Immigration and Integration 2016–2017: Report from Norway to OECD“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 26. 4. 2018, <https://www.regjeringen.no/contentassets/005e1d69ad5141958451b8770552dab9/immigration-and-integration-20162017.pdf>.

¹⁶⁸ „Alle henvendelser“, oficiální webové stránky ombudsmana pro genderovou rovnost a antidiskriminaci (*Likestillings- og diskrimineringsombudet*), staženo 14. 6. 2018, <http://www.ldo.no/nyheter-og-fag/ldos-statistikk/alle-henvendelser/>.

antidiskriminaci poměrně stejně, v roce 2007 získalo Norsko 54 bodů, v roce 2011 a 2015 zvýšilo skóre na 59 bodů.¹⁶⁹

3.7 Účast na politickém životě

Možnost participace přistěhovalců v politice upravuje tzv. volební zákon neboli *Zákon č. 57 z 28. června 2002 týkající se parlamentních a komunálních voleb*¹⁷⁰ platný od roku 2002 a nahrazující tak zákon z roku 1985. Volby do parlamentu jsou vyhrazeny pouze norským občanům, ale v komunálních volbách může dle zákona volit i občan bez norského občanství, pokud v zemi žije minimálně 3 roky a je zanesen v *Národním registru obyvatelstva*. V tomto případě tak mají přistěhovalci pasivní i aktivní volební právo.¹⁷¹

Podmínky přistěhovalců účasti na politickém životě v Norsku nebyly po roce 2011 upraveny. Zpráva OECD přitom uvádí, že volební účast u přistěhovalců, kteří mohou volit v komunálních volbách, či u norských občanů s přistěhovaleckým původem, kteří se mohou účastnit parlamentních voleb, je dlouhodobě nižší než u jiných norských občanů. Přesto nebyl dohledatelný žádný vládní program, který by volební účast mezi přistěhovaleckou populací podporoval.¹⁷²

V komunálních volbách v roce 2015¹⁷³ mohlo volit celkem 551 000 voličů s přistěhovaleckým původem. Tuto možnost využilo pouze 14 % (77 140) z nich, přičemž celková volební účast byla 60 %. *Stranu práce*, která ve volbách zvítězila, volili zejména přistěhovalci pocházející z Afriky, Asie a Latinské Ameriky; *Pokroková strana* byla oblíbená mezi voliči pocházející z východoevropských zemí, naopak voliči ze západoevropských zemí podporovali nejvíce *Stranu zelených*.¹⁷⁴ Co se týče pasivního volebního práva, konkrétně statistik počtu zvolených zástupců na komunální úrovni z řad přistěhovalců, lze podle výsledků komunálních voleb v letech 2007, 2011, 2015 pozorovat mírně vzestupnou tendenci. V roce 2007 bylo z řad přistěhovalců zvoleno 223 členů do

¹⁶⁹ Niessen, Huddleston a Citron, *Migrant Integration Policy Index*, 138.; Huddleston et al, *Migrant Integration Policy Index III*, 151.; Huddleston, Bilgili, Joki a Vankova, *Migrant Integration Policy Index 2015*, 37–39.

¹⁷⁰ V oficiálních znění: *Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre*.

¹⁷¹ „Election Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 10. 4. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/election-act/id2632557/>.

¹⁷² „Immigration and Integration 2017–2018“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 8. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/fe206a22df754b8792740fb81109a761/immigration-and-integration-2017-2018-report-for-norway.pdf>.

¹⁷³ Statistiky z předchozích komunálních voleb ve zkoumaném období, tedy z let 2007 a 2011, nejsou dostupné.

místních samospráv, v následujících volbách 268, a v komunálních volbách v roce 2015 celkem 306 radních. Nejvíce jich bylo z řad *Strany práce* (104, 146, 137), *Konzervativní strany* (23, 52, 53) a *Strany socialistické levice* (38, 18, 30).¹⁷⁵

Tato oblast integračních politik během sledovaného období nebyla vůbec nově legislativně upravena. Nedošlo tedy ke zpřísnění, naopak dle MIPEX jsou podmínky pro přistěhovaleckou populaci příznivé. Nelze však říci, že by se vláda snažila zvýšit participaci na politickém životě skrze nějaký konkrétní program. Záleží tedy na samotných imigrantech, zda se rozhodnou do politického života (ať už pasivně či aktivně) zapojit. Bohužel statistiky jejich volební účasti jsou dostupné pouze z komunálních voleb v roce 2015, nelze proto porovnat, zda se zájem zvýšil či snížil. Pozorovat lze ale mírný nárůst v počtu kandidátů z řad přistěhovalců do místních samospráv z voleb v letech 2007, 2011 a 2015.

MIPEX v průběhu pozorovaných let hodnotil tuto integrační politiku 86 body v roce 2007, následně 94 body v roce 2011 a v posledním výzkumu se norské skóre propadlo na 82 bodů. MIPEX tento propad zdůvodňuje tím, že v Norsku byl v roce 2014 zrušen poradní orgán *Kontaktní výbor pro imigranty a správu* (*Contact Committee for Immigrants and Authorities, KIM*), kam byli nominováni přistěhovalci z jednotlivých regionů. Mohli zde probírat témata jim blízká, a následně je diskutovat s politiky, výzkumnými pracovníky či dokonce na vládní úrovni.¹⁷⁶

¹⁷⁴ „Immigrants and the 2015 municipal and county council elections“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 14. 4. 2019, <https://www.ssb.no/en/valg/artikler-og-publikasjoner/immigrants-and-the-2015-municipal-and-county-council-elections>.

¹⁷⁵ „Municipal and county council election, candidates and representatives“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 27. 4. 2019, <https://www.ssb.no/en/statbank/table/04980/tableViewLayout1/>.

¹⁷⁶ Niessen, Huddleston a Citron, *Migrant Integration Policy Index*, 137.; Huddleston et al, *Migrant Integration Policy Index III*, 150.; Huddleston, Bilgili, Joki a Vankova, *Migrant Integration Policy Index 2015*, 29–32.

Závěr

V průběhu let 2005 až 2017 došlo v Norsku k několika změnám v oblasti integračních politik. V pozorovaném časovém rozmezí bylo například představeno 8 nových zákonů, z nichž za nejdůležitější se dá označit tzv. imigrační zákon z roku 2010. Ten upravil podmínky integračních politik v oblasti povolení k trvalému pobytu, sjednocování rodin či přístupu na pracovní trh. Sjednocování rodin bylo zpřísněno ustanovením čtyřleté podmínky práce či studia v Norsku a také věkovým omezením, kdy obě strany musí být starší 24 let. Motivace je státem přiznaná, šlo zejména o omezení nucených manželství, která nejsou slučitelná s demokratickými principy země. Jedná se však o dlouhodobou tendenci protínající obě zkoumaná časová období.

K významným změnám došlo i v oblasti jazykových požadavků, například byl zvýšen požadovaný počet hodin v rámci povinných jazykových kurzů ze 300 na 600, získání povolení k trvalému pobytu i norského občanství je podmíněno jazykovým testem a testem ze společenských věd, povinnost absolvovat kurzy norštiny byly rozšířeny i na věkovou kategorii 55–67 let. V tomto ohledu lze proto také pozorovat přísnější podmínky, respektive náročnější požadavky na jazykovou vybavenost přistěhovalců.

Společným rysem obou sledovaných období je pak velký důraz na začlenění co největšího počtu přistěhovalců do pracovního trhu. Tomuto požadavku odpovídají i zmíněné zvýšené jazykové nároky, protože jazyková vybavenost je důležitá při získání pracovního místa. Odpovídá tomu také snaha zlepšit vzdělání dětí přistěhovalců, jejich větší začlenění do školek, odlišné formy výuky přizpůsobené různě jazykově vybaveným skupinám. Menší snahy jsou naopak pozorovány v oblasti antidiskriminace, přestože zde byl představen největší počet zákonů za pozorované období, ale s víceméně neměnným výsledkem, kdy nebyl uzákoněn zákaz diskriminace na základě národnosti. Malou snahu vykazuje také oblast týkající se účasti přistěhovalců na politickém životě, kdy v pozorovaném období nedošlo k žádným zásadním změnám.

Těmto zjištěním odpovídá názor několika akademiků, kteří se integračními politikami ve skandinávských zemích zabývají. Tedy že přístup skandinávských zemí k integraci je velmi specifický, zejména z důvodu systému státu blahobytu, který je udržován díky vysoké participaci všech obyvatel v pracovním sektoru. V některých oblastech se integrační politiky zpřísnily, ale lze říci, že tato opatření vedou právě k cíli udržení systému státu blahobytu. Došlo tedy k částečnému potvrzení hypotézy, a to

zejména v oblasti sjednocování rodin a jazykových požadavků. Naopak lze pozorovat velkou podporu multikulturního vzdělání, což dokazuje i důraz na „multikulturní kompetence“ učitelů.

Norské hodnocení ve výzkumu MIPEX se v průběhu let v porovnání s ostatními zkoumanými změnami naopak zlepšilo (v roce 2007 bylo Norsko na 8. místě, v následujícím výzkumu se umístilo na 7. místě a v posledním výzkumu z roku 2015 dokonce na 4. místě). Dle MIPEX výše zmíněné změny umožňují přistěhovalcům větší participaci ve společnosti, a to i díky kurzům norštiny a společenských věd. Lze tedy pozorovat snahu o hlubší integraci přistěhovalců do norské společnosti, což podmínky v Norsku umožňují. MIPEX tuto skutečnost shrnuje větou, že „přistěhovalci mají více příležitostí než překážek“.

Tato bakalářská práce tak nabídla podrobnější pohled na norské integrační politiky ve stanoveném časovém období. V této oblasti je však stále potenciál pro další výzkum, například zkoumání integračních politik zaměřených primárně na uprchlíky, a to zejména z důvodu, že Norsko v posledních letech čelilo výraznému nárůstu žadatelů o azyl. Dalším možným výzkumem by mohla být hlubší analýza změn jazykových požadavků na přistěhovalce, protože zde předložená práce ukázala, že tato oblast byla několikrát legislativně upravována a jazykové nároky byly zvyšovány.

Summary

The thesis showed development in Norwegian integration policies during the examined period from 2005 until 2017. Altogether there were introduced 8 new acts covering the integration policies from which the most significant one was the Immigration Act valid from 2010. It changed several conditions concerning the integration in Norway, mainly the field of obtaining the permanent residence, family reunification and the access to the labour market. The family reunification conditions were tightened in order to limit the forced marriages which are not compatible with the democratic principles of the country. It was a result of an ongoing debate that was present in both periods (before and after 2011).

The second field that showed much interest from the politicians' side were the language requirements. The obligation to participate in designated language courses was extended to immigrants who are 55 years old to 67 years old, also the duration was raised from 300 to 600 hours. The motivation behind these moves might be the fact that Norwegian language skills are viewed as an important condition when applying for a job. This supports the politicians' aim to have a low unemployment rate in the immigrant population because high labour market participation supports the welfare state system. Moreover, a consistent effort of improving the education of children with an immigrant background, mainly their Norwegian language skills, was evident during the examined period. On the other hand, less effort was seen in the field of anti-discrimination even though there were many new acts introduced. However, discrimination on the basis of nationality is still not prohibited by the law. Low efforts were also examined in encouraging immigrants or people with an immigrant background to participate in politics.

These findings are in line with the views of several academics dealing with the integration policies in the Scandinavian countries. Thus, the Scandinavian countries' attitude to integration is very specific, especially because of the welfare state system that is maintained by the high participation of all residents/citizens in the working sector. In some areas, integration policies have become stricter, but probably in order to lead to maintain the welfare state system. Thus, the hypothesis was partially confirmed, especially in the area of family reunification and language requirements. On the contrary, there is great support for multicultural education, which is also demonstrated by the emphasis on "multicultural competence" of teachers.

Použitá literatura

Prameny

„A Comprehensive Integration Policy“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 5. 4. 2019, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/ima/integreringsmelding_mangfold_eng.pdf.

„Act no. 64 of June 2005 relating to Kindergartens (the Kindergarten Act)“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 26. 2. 2019, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/engelsk/act_no_64_of_june_2005_web.pdf.

„Act of 17 July 1998 no. 61 relating to Primary and Secondary Education and Training (Education Act)“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 27. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/b3b9e92cce6742c39581b661a019e504/education-act-norway-with-amendments-entered-2014-2.pdf>.

„Act relating to equality and a prohibition against discrimination (Equality and Anti-Discrimination Act)“, oficiální webové stránky norské databáze zákonů Lovdata, staženo 14. 6. 2018, https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2017-06-16-51/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1.

„Act relating to universities and university colleges“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 28. 4. 2019, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/uh/uhloven_engelsk.pdf.

„Alle henvendelser“, oficiální webové stránky ombudsmana pro genderovou rovnost a antidiskriminaci (*Likestillings- og diskrimineringsombudet*), staženo 14. 6. 2018, <http://www.ldo.no/nyheiter-og-fag/ldos-statistikk/alle-henvendelser/>.

„Election Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 10. 4. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/election-act/id2632557/>.

„Election for Norwegian Parliament 2005“, oficiální webové stránky Election Guide, staženo 10. 1. 2019, <http://www.electionguide.org/elections/id/1424/>.

„Election for Norwegian Parliament 2013“, oficiální webové stránky Election Guide, staženo 10. 1. 2019, <http://www.electionguide.org/elections/id/1670/>.

„Election for Norwegian Parliament 2017“, oficiální webové stránky Election Guide, staženo 10. 1. 2019, <http://www.electionguide.org/elections/id/3005/>.

„Employer: Employing someone who is an EU/EEA national“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 10. 4. 2019,

<https://www.udi.no/en/word-definitions/employers-employing-someone-who-is-an-eueea-national/>.

„Employment among immigrants, register-based“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 27. 4. 2019, <https://www.ssb.no/en/statbank/table/09837/tableViewLayout1/>.

„Family reunification regulation in Norway – A summary“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 20. 2. 2019, <https://www.udi.no/en/statistics-and-analysis/european-migration-network---norway/emn-studies-and-reports/studies/family-reunification-regulation-in-norway--a-summary/>.

„Fees“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 8. 4. 2019, <https://www.udi.no/en/word-definitions/fees/#link-3596>.

„Framework Plan for Kindergartens“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro vzdělávání a odbornou přípravu (*Utdanningsdirektoratet*), staženo 8. 3. 2019, <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/framework-plan-for-kindergartens2-2017.pdf>.

„From reception centre to the labour market – an effective integration policy“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 1. 5. 2018, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/meld.-st.-30-20152016/id2499847/>.

„Historical statistics“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 4. 2. 2019, <https://www.ssb.no/a/english/histstat/kap03.html>.

„Immigrants and Norwegian-born to immigrant parents“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 10. 1. 2019, <https://www.ssb.no/en/befolkning/statistikker/innvbef>.

„Immigrants and the 2015 municipal and county council elections“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 14. 4. 2019, <https://www.ssb.no/en/valg/artikler-og-publikasjoner/immigrants-and-the-2015-municipal-and-county-council-elections>.

„Immigration Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 15. 2. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/immigration-act/id585772/>.

„Immigration and emigration, by country“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 4. 2. 2019, <https://www.ssb.no/a/histstat/tabeller/3-31-en.html>.

„Immigration and emigration“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 4. 2. 2019, <https://www.ssb.no/a/histstat/tabeller/3-30-en.html>.

„Immigration and Immigrants 2015–2016“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 25. 2. 2018, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/innvandring-og-innvandrarar-20152016/id2527673/>.

„Immigration and Integration 2016–2017: Report from Norway to OECD“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 26. 2. 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/005e1d69ad5141958451b8770552dab9/immigration-and-integration-20162017.pdf>.

„Immigration and Integration 2017–2018“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 8. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/contentassets/fe206a22df754b8792740fb81109a761/immigration-and-integration-2017-2018-report-for-norway.pdf>.

„International Migration 2010–2011“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 3. 4. 2019, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ad/publikasjoner/rappporter/2012/sopemi_report_2011.pdf.

„International Migration 2012–2013“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 10. 4. 2019, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/asd/dokumenter/2014/rappporter/norway_imo_report_2012_2013_final.pdf.

„Job Opportunity“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 10. 4. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/topics/immigration/kd/Verkemiddel-i-integreringsarbeidet/jobbsjansen/id2343473/>.

„Main Contents of Report No. 18 (2007–2008) to the Storting“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 8. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/report-no.-18-to-the-storting-2007-2008/id507744/>.

„Municipal and county council election, candidates and representatives“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 27. 4. 2019, <https://www.ssb.no/en/statbank/table/04980/tableViewLayout1/>.

„Naturalizations“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 8. 5. 2019, <https://www.ssb.no/en/statbank/table/04768/tableViewLayout1/>.

„Naturalizations“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 8. 5. 2019, <https://www.ssb.no/en/statbank/table/07114/tableViewLayout1/>.

„New requirements for those who are applying for permanent residence permit“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 28. 4. 2019, <https://www.udi.no/en/important-messages/new-requirements-for-those-who-are-applying-for-permanent-residence-permit/>.

„Norwegian Labour Party Manifesto 2017–2021“, oficiální webové stránky Strany práce (*Arbeiderpartiet*), staženo 10. 1. 2019, <https://www.arbeiderpartiet.no/om/information-in-english/>.

„Programme of Principle“, oficiální webové stránky Konzervativní strany (*Høyre*), staženo 10. 1. 2019, <https://hoyre.no/om-hoyre/partiet/information-in-english/programme-of-principle/>.

„Pupils in primary and lower secondary school“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 29. 4. 2019, <https://www.ssb.no/en/statbank/table/07523>.

„Students in higher education“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 29. 4. 2019, <https://www.ssb.no/en/statbank/table/08091/tableViewLayout1/>.

„Summary of the Action Plan 2013–2016: We need the competence of immigrants“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 26. 4. 2018, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/ima/handlingsplaner/action_plan_better_usage_immigrants_competance_summary.pdf.

„The Act on an introduction programme and Norwegian language training for newly arrived immigrants (the Introduction Act),“ oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 10. 4. 2019, <https://app.uio.no/ub/ujur/oversatte-lover/data/lov-20030704-080-eng.pdf>.

„The Anti-Discrimination Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 1. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/the-anti-discrimination-act/id420606/?q=anti-discrimination%20act>.

„The Anti-Discrimination Ombud Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 2. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/The-Act-on-the-Equality-and-Anti-Discrim/id451952/>.

„The Government’s Strategy against Hate Speech 2016–2020“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 3. 4. 2019,

https://www.regjeringen.no/contentassets/72293ca5195642249029bf6905ff08be/hatefulleytringer_eng_uu.pdf.

„The Norwegian Nationality Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 25. 2. 2019,

<https://www.regjeringen.no/en/topics/immigration/innsikt/statsborgerloven/id2343481/>.

„Tuition in the Norwegian language and tests for people applying for citizenship“, oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci (*Utlendingsdirektoratet*), staženo 8. 3. 2019, <https://www.udi.no/en/word-definitions/tuition-in-the-norwegian-language-for-people-applying-for-citizenship/#link-11907>.

„Upper secondary education“, oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (*Statistisk sentralbyrå*), staženo 29. 4. 2019,

<https://www.ssb.no/en/statbank/table/09382/tableViewLayout1/>.

Henriksen K., Østby L. a Ellingsen D. eds., „Immigration and immigrants 2010“, *oficiální webové stránky Norského statistického úřadu (Statistisk sentralbyrå)*, květen 2011, https://www.ssb.no/a/english/publikasjoner/pdf/sa122/sa122_en.pdf.

Stoltenberg J., „The Stoltenberg II Government’s inaugural address to the Storting“, *oficiální webové stránky vlády Norského království*, 19. října 2005,

<https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/the-stoltenberg-ii-governments-inaugural/id420704/>.

Literatura

Knihy

„Immigration to and emigration from Norway 1958–1975“, Central Bureau of Statistics of Norway (Oslo, 1977), staženo 4. 2. 2019,

https://www.ssb.no/a/histstat/sagml/sagml_33.pdf.

Baršová A. a Barša P., *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku* (Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005).

Brochmann G. a Britt Djuve A., „Multiculturalism or Assimilation? The Norwegian Welfare State Approach“, in *Debating Multiculturalism in the Nordic Welfare States*, ed. Peter Kivisto a Østen Wahlbeck (New York: Palgrave Macmillan, 2013).

Brunclík M., Havlík V. a Pinková A., *Skandinávie: Proměny politiky v severských zemích* (Praha: Wolters Kluwer a CEVRO Institut, 2011).

Huddleston T. *et al*, *Migrant Integration Policy Index III* (Brusel: British Council a Migration Policy Group, 2011),

http://www.mipex.eu/sites/default/files/downloads/migrant_integration_policy_index_mipexiii_2011.pdf.

Huddleston T., Bilgili Ö., Joki A.-L. a Vankova Z., *Migrant Integration Policy Index 2015* (Barcelona/Brusel: CIDOB a MPG, 2015),

<http://www.mipex.eu/sites/default/files/downloads/pdf/files/custom/a4/2019.05.08-22.05.19-mipex-2015-custom-book-a4.pdf>.

Lithman Y., „Norwegian Multicultural Debates in a Scandinavian Comparative Perspective“, in *Debating Multiculturalism in the Nordic Welfare States*, ed. Peter Kivisto a Östen Wahlbeck (New York: Palgrave Macmillan, 2013).

Niessen J., Huddleston T. a Citron L., *Migrant Integration Policy Index* (Brusel: British Council a Migration Policy Group, 2007),

http://www.mipex.eu/sites/default/files/downloads/migrant_integration_policy_index_mipex_ii-2007.pdf.

Tindall G. B. a Shi D. E., *Dějiny Spojených států amerických* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000).

Uherek Z., Ošťádalová Š., Honusková V. a Günter V., *Migrace: Historie a současnost* (Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016).

Akademické články

Andersson M., „The debate about multicultural Norway before and after 22 July 2011“,

Identities: Global Studies in Culture and Power 19, č. 4 (2012): 418–427,

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1070289X.2012.684442>.

Banting K. a Kymlicka W., „Is there really a retreat from multiculturalism policies? New evidence from the multiculturalism policy index“, *Comparative European Politics* 11, č. 5 (2013): 577–598, <https://link.springer.com/article/10.1057/cep.2013.12>.

Baršová A. a Barša P., „Od multikulturalismu k občanské integraci. Změny v západoevropských politikách integrace přistěhovalců“, *Sociální studia* 2, č. 1 (2005): 49–66, https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5493/4591.

Borevi K., Kriegbaum Jensen K. a Mouritsen P., „The civic turn of immigrant integration policies in the Scandinavian welfare states“, *Comparative Migration Studies* 5, č. 9 (březen 2017): 1–14,

<https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-017-0052-4>.

Breidahl K. N., „Scandinavian exceptionalism? Civic integration and labour market activation for newly arrived immigrants“, *Comparative Migration Studies* 5, č. 9 (březen

2017): 1–19,
<https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-016-0045-8>.

Cappelen Å. a Skjerpen T., „Immigration to Norway 1969–2010: Effects of policies and EEA membership“, *Discussion Papers*, č. 687 (2012), 1–40,
<https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/DP/dp687.pdf>.

Cochran Bech E., Borevi K. a Mouritsen P., „A „civic turn“ in Scandinavian family migration policies? Comparing Denmark, Norway and Sweden“, *Comparative Migration Studies* 5, č. 7 (březen 2017),
<https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-016-0046-7>.

Hagelund A., „Problematizing Culture: Discourses on Integration in Norway“, *Journal of International Migration and Integration* 3, č. 3–4 (2002): 401–415,
<https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs12134-002-1022-7>.

Haugsgjerd Allern E. a Karlsen R., „A Turn to the Right: The Norwegian Parliamentary Election of September 2013“, *West European Politics* 37, č. 3 (2014): 653–663,
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402382.2014.895525>.

Janků K., „Moderní migrace. Stěhování se zvláštním významem“, *Sociální studia* 3, č. 1 (2006): 1–15, https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5518/4616.

McIntosh L., „Before and after: terror, extremism and the not-so-new Norway“, *African and Black Diaspora: An International Journal* 7, č. 1 (2014): 70–80,
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17528631.2013.858921>.

Richards B., „What Drove Anders Breivik?“, *Contexts* 13, č. 4 (2014): 42–47,
<http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1536504214558216#articleCitationDownloadContainer>.

Zpravodajské online články

„Norway’s Conservatives to form coalition with anti-immigration party“, *The Guardian*, 1. října 2013, <https://www.theguardian.com/world/2013/oct/01/norway-conservatives-coalition-immigration>.

„Norway’s government is re-elected“, *BBC*, 15. září 2009,
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8253849.stm>.

„Profile: Anders Behring Breivik“, *BBC*, 12. dubna 2012,
<http://www.bbc.com/news/world-europe-14259989>.

Blair D., „I would have done it again': Anders Breivik claims his massacre was motivated by 'goodness not evil'“, *The Telegraph*, 17. dubna 2012, <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/norway/9209977/I-would-have-done-it-again-Anders-Breivik-claims-his-massacre-was-motivated-by-goodness-not-evil.html>.

Buch-Andersen T., „Islam a political target in Norway“, *BBC*, 20. dubna 2009, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8008364.stm>.

ČTK, „Masový vrah Breivik si změnil jméno na Fjotolf Hansen. Důvody tají“, *iDNES.cz*, 9. června 2017, https://zpravy.idnes.cz/anders-breivik-jmeno-fjotolf-norsko-vrah-atentat-fbt-zahranicni.aspx?c=A170609_212303_zahranicni_pmk.

Stolen H. a Dagenborg J., „Norway's right-wing government wins re-election fought on oil, tax“, *Reuters*, 10. srpna 2017, <https://www.reuters.com/article/us-norway-election-idUSKCN1BL0J3>.

Ostatní zdroje

„About IOM“, oficiální webové stránky Mezinárodní organizace pro migraci, staženo 9. 5. 2019, <https://www.iom.int/about-iom>.

„Asylum and Migration: Glossary 6.0“, oficiální webové stránky Evropské migrační sítě, staženo 24. 4. 2019, <http://www.emncz.eu/emn-glossary-en-version.pdf>.

„Co dělá EMN?“, oficiální webové stránky Evropské migrační sítě, staženo 26. 4. 2019, <http://www.emncz.eu/co-dela-emn/>.

„Kjell Magne Bondevik“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 24. 4. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/the-government/previous-governments/historiske-artikler/offices/prime-minister-since-1814/kjell-magne-bondevik/id463473/>.

„The European Economic Area Agreement“, oficiální webové stránky vlády Norského království, staženo 10. 4. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/topics/european-policy/eos/id115261/>.

„The History of the Nordic Council“, oficiální webové stránky Nordic Co-operation, staženo 10. 4. 2019, <https://www.norden.org/en/information/history-nordic-council>.

„What is MIPEX?“, oficiální webové stránky Migrant Integration Policy Index, staženo 5. 3. 2019, <http://www.mipex.eu/what-is-mipex>.

Perruchoud R. a Redpath-Cross J., eds. „Glossary on Migration“, *International Organization for Migration* (2011): 62–63, https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf.

Vostráková M., „Norská imigrační politika po roce 2011“ (diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, 2016).

Teze bakalářské práce

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Tereza Dorňáková
E-mail:	86332812@fsv.cuni.cz
Studijní obor:	Mezinárodní teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce:	ZS 2018/2019
Semestr a školní rok ukončení práce:	LS 2018/2019
Vedoucí bakalářského semináře:	PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.
Vedoucí práce:	Mgr. Anna Simbartlová
Název práce:	Vývoj integračních politik v Norsku před a po roce 2011
Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):	Práce se zaměřuje na vývoj integračních politik v Norsku před a po roce 2011. Jako mezník je stanoven rok 2011, kdy norský občan Anders Behring Breivik spáchal dva teroristické útoky, které byly namířeny zejména proti mládežnické organizaci norské Strany práce. Tento akt byl namířen i proti imigrantům v Norsku, zejména muslimům, a také proti multikulturalismu a politikům, kteří tento model podporovali. Práce si proto klade za cíl sledovat vývoj v oblasti integračních politik v letech 2005–2017 a porovnat, k jakým změnám v této době došlo.
Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):	V době zadání projektu nebylo v práci přesně definováno časové rozmezí, ve kterém by měly být zkoumány integrační politiky. Došlo proto k časovému ohraničení od roku 2005, kdy se stal premiérem sociální demokrat Jens Stoltenberg, do roku 2017, kdy proběhly zatím poslední parlamentní volby. V původním projektu byl jako cíl práce stanoveno i posouzení, do jaké míry měly Breivikovy útoky vliv na změny integračních politik. Později byla práce zaměřena pouze na vývoj politik a od původního plánu posouzení vlivu útoků bylo upuštěno, a to zejména z toho důvodu, že takový výzkum by musel zahrnovat rozhovory s politiky, kteří o integračních politikách rozhodovali, což z kapacitních důvodů nebylo možné.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):	Úvod 1 Výzkumný rámec 1.1 Zasazení práce do akademického kontextu 1.2 Metodologické ukotvení práce 1.3 Vymezení základních pojmů práce 2 Norsko a migrace 2.1 Vývoj imigrace do Norska 2.2 Teroristické útoky Anderse Behringa Breivika 2.3 Politický situace v letech 2005–2017 3 Integrační politiky v Norsku 3.1 Povolení k trvalému pobytu

- 3.2 Získání norského občanství
- 3.3 Sjednocování rodin
- 3.4 Přístup ke vzdělání
- 3.5 Přístup na pracovní trh
- 3.6 Antidiskriminace
- 3.7 Účast na politickém životě

Závěr

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

„Act no. 64 of June 2005 relating to Kindergartens (the Kindergarten Act)“, oficiální webové stránky vlády Norského království Government.no, staženo 26. 2. 2019, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/engelsk/act_no_64_of_june_2005_web.pdf.

„Act relating to equality and a prohibition against discrimination (Equality and Anti-Discrimination Act)“, oficiální webové stránky norské databáze zákonů Lovdata, staženo 14. 6. 2018, https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2017-06-16-51/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1.

„Act relating to universities and university colleges“, oficiální webové stránky vlády Norského království Government.no, staženo 28. 4. 2019, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/uh/uhloven_engelsk.pdf.

„Election Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království Government.no, staženo 10. 4. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/election-act/id2632557/>.

„Immigration Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království Government.no, staženo 15. 2. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/immigration-act/id585772/>.

„The Act on an introduction programme and Norwegian language training for newly arrived immigrants (the Introduction Act),“ oficiální webové stránky Norského ředitelství pro imigraci, staženo 10. 4. 2019, <https://app.uio.no/ub/ujur/oversatte-lover/data/lov-20030704-080-eng.pdf>.

„The Anti-Discrimination Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království Government.no, staženo 1. 3. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/the-anti-discrimination-act/id420606/?q=anti-discrimination%20act>.

„The Norwegian Nationality Act“, oficiální webové stránky vlády Norského království Government.no, staženo 25. 2. 2019, <https://www.regjeringen.no/en/topics/immigration/innsikt/statsborgerloven/id2343481/>.

Andrea Baršová a Pavel Barša, *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku* (Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005).

Anniken Hagelund, „Problematizing Culture: Discourses on Integration in Norway“, *Journal of International Migration and Integration* 3, č. 3–4 (2002): 401–415,

<https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs12134-002-1022-7>.

Emily Cochran Bech, Karin Borevi a Per Mouritsen, „A „civic turn“ in Scandinavian family migration policies? Comparing Denmark, Norway and Sweden“, *Comparative Migration Studies* 5, č. 7 (březen 2017), <https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-016-0046-7>.

Kateřina Janků, „Moderní migrace. Stěhování se zvláštním významem“, *Sociální studia* 3, č. 1 (2006): 1–15, https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5518/4616.

Keith Banting a Will Kymlicka, „Is there really a retreat from multiculturalism policies? New evidence from the multiculturalism policy index“, *Comparative European Politics* 11, č. 5 (2013): 577–598, <https://link.springer.com/article/10.1057/cep.2013.12>.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		